

Αγαπητοί αναγνώστες,

Στο παρόν ειδικό τεύχος του περιοδικού μας «ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ & ΑΓΟΡΕΣ», παρουσιάζονται οι περιλήψεις τεσσάρων εκτενέστερων άρθρων στην Αγγλική, τα οποία αναλύουν διαφορετικές πλευρές της κυπριακής οικονομίας. Η Κύπρος είναι μια χώρα με βιοτικό επίπεδο στο 93% του μέσου όρου της ΕΕ-27, στην οποία κυριαρχούν ο εξωτερικός τομέας και η επιχειρηματική πρωτοβουλία. Μετά την επιτυχή είσοδό της στην Ευρωπαϊκή Ένωση το Μάιο του 2004, η Κύπρος θα γίνει μέλος και της Ευρωζώνης τον Ιανουάριο του 2008, γεγονός που θα καταστήσει ακόμα πιο στέρεα την ένωσή της με την Ευρώπη. Η είσοδός της στην Ευρωζώνη αναμένεται να σταθεροποιήσει το μακροοικονομικό περιβάλλον και να ανοίξει μια σειρά από νέες επιχειρηματικές ευκαιρίες που αναμένεται να βελτιώσουν ακόμα περισσότερο το βιοτικό επίπεδο. Συγχρόνως, η Κύπρος αντιμετωπίζει σημαντικές προκλήσεις, όπως το αυξανόμενο έλλειμμα τρεχουσών συναλλαγών ή, πιο μακροπρόθεσμα, την πίεση στα δημοσιονομικά μεγέθη από τη γήρανση του πληθυσμού.

Στο πρώτο άρθρο με τίτλο: «Επισκόπηση της Κυπριακής Οικονομίας», οι συγγραφείς Ιωάννης Γκιώνης και Ευάγγελος Γεωργόπουλος περιγράφουν τα κύρια χαρακτηριστικά της κυπριακής οικονομίας και τονίζουν το διπλασιασμό των ρυθμών ανάπτυξης των τελευταίων δύο ετών, καθώς και το καθεστώς πλήρους απασχόλησης. Επιχειρηματολογούν ότι ο τραπεζικός τομέας έχει περιθώρια περαιτέρω ανάπτυξης, ενώ παρατηρούν τον κρίσιμο ρόλο του κατασκευαστικού κλάδου και τη ραγδαία αύξηση των τιμών των ακινήτων. Οι συγγραφείς δίνουν έμφαση στη δημοσιονομική εξυγίανση που έχει επιτευχθεί, ενώ προβληματίζονται για την αύξηση του ελλείμματος τρεχουσών συναλλαγών.

Στο δεύτερο άρθρο, με τίτλο: «Κυπριακή Οικονομία και Ευρώ» ο συγγραφέας Μανώλης Δαβραδάκης παρουσιάζει τα αποτελέσματα μια λεπτομερούς οικονομετρικής ανάλυσης για τη σημασία του ευρώ. Ο κ. Δαβραδάκης ισχυρίζεται ότι η ένταξη της Κύπρου στην Ευρωζώνη είναι ένταξη σε μια «Βέλτιστη Νομισματική Περιοχή» και συνεπώς αποτελεί μια ορθή οικονομική επιλογή. Με άλλα λόγια, η Κύπρος δεν χάνει βαθμούς ελευθερίας με το να δεθεί στο άρμα της κοινής νομισματικής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, ενώ απεναντίας κερδίζει αξιοπιστία και σταθερότητα. Ο κ. Δαβραδάκης, επίσης, παρουσιάζει στατιστικές εκτιμήσεις ότι η είσοδος στην Ευρωζώνη αναμένεται να αυξήσει το εμπόριο με τις υπόλοιπες χώρες της Ευρωζώνης κατά περίπου 50%. Τα αποτελέσματα της επιστημονικής ανάλυσης του άρθρου δίνουν μια πραγματικά αισιόδοξη εικόνα για τη μελλοντική πορεία της Κύπρου στην Ευρωζώνη.

**Διεύθυνση
Οικονομικών Μελετών
& Προβλέψεων**

**Γκίκας Χαρδούβελης
Chief Economist &
Director of Research
ghardouvelis@eurobank.gr**

**Κ. Ε. Βορλόου
Research Economist
cnorlow@eurobank.gr**

**Ε. Δαβραδάκης
Research Economist
edavradakis@eurobank.gr**

**Ε. Γεωργόπουλος
Economic Analyst
egeorgopoulos@eurobank.gr**

**Ι. Γκιώνης
Research Economist
igkionis@eurobank.gr**

**Θ. Σαμπανιώτης
Senior Economic Analyst
tsabaniotis@eurobank.gr**

Στο τρίτο άρθρο με τίτλο: «Κύπρος: Επιχειρηματικό Περιβάλλον & Ανταγωνιστικότητα» ο συγγραφέας Θεοδόσιος Σαμπανιώτης επιχειρηματολογεί ότι η Κύπρος προσφέρει ένα φιλικό επιχειρηματικό περιβάλλον με χαμηλή φορολογία, μικρή γραφειοκρατία και άρτια εκπαιδευμένο εργατικό δυναμικό. Όμως, η Κύπρος δεν έχει υψηλή βαθμολογία στους διεθνείς δείκτες ανταγωνιστικότητας, ενώ το έλλειμμα τρεχουσών συναλλαγών της μεγεθύνεται. Με δεδομένους τους περιορισμούς από την άνοδο του μοναδιαίου κόστους εργασίας, ο κ. Σαμπανιώτης προτείνει ότι η πορεία προς μεγαλύτερη ανταγωνιστικότητα περνάει μέσα από τις επενδύσεις σε νέες τεχνολογίες και την καινοτομία.

Τέλος, στο τέταρτο άρθρο με τίτλο: «Η Πορεία του Τουρισμού στην Κύπρο» ο συγγραφέας Κώστας Βορλόου παρουσιάζει μια συνολική εικόνα του τουριστικού τομέα που αποτέλεσε την ατμομηχανή της ανάπτυξης για δεκαετίες. Ο κ. Βορλόου υπογραμμίζει ότι ο κυπριακός τουριστικός τομέας έχει ωριμάσει και αντιμετωπίζει πολλούς ανταγωνιστές, αφού το πακέτο «Ήλιος και Θάλασσα» προσφέρεται πλέον από πολλές μεσογειακές χώρες. Η Κύπρος μπορεί εύκολα να χάσει μερίδιο στη μεσογειακή τουριστική αγορά αν δεν διαφοροποιήσει το τουριστικό προϊόν της, επιμηκύνει την τουριστική περίοδο και επενδύσει σε υποδομές και την ποιότητα των τουριστικών υπηρεσιών.

Γκίκας Α. Χαρδούβελης

Eurobank Research: Οικονομία και Αγορές

ISSN: 1790-6881

**Eurobank EFG, Διεύθυνση Οικονομικών Μελετών & Προβλέψεων
Ερευνητική Ομάδα:**

**Συντάκτης: Γκίκας Χαρδούβελης,
Chief Economist & Director of Research**

**Δημήτρης Μαλλιαρόπουλος: Research Advisor
Ιωάννης Γκιώνης: Research Economist
Μανώλης Δαβραδάκης: Research Economist
Όλγα Κοσμά: Economic Analyst**

**Κώστας Ε. Βορλόου: Research Economist
Θεοδόσης Σαμπανιώτης: Senior Economic Analyst
Βαγγέλης Γεωργόπουλος: Economic Analyst
Μαρία Πρανδέκα: Economic Analyst**

**Eurobank EFG, Σουρή 5 & Αμαλίας 20, Μποδοσάκειο, 10557 Αθήνα, τηλ. (210) 333.7365, Φαξ: (210) 333.7687,
web: <http://www.eurobank.gr/research>, Email επικοινωνίας: Research@eurobank.gr**

Ρήτρα μη ευθύνης (disclaimer):

Άρθρα, μελέτες, σχόλια κλπ. εκφράζουν αποκλειστικά τις απόψεις του συντάκτη τους. Ανυπόγραφα σημειώματα θεωρούνται της συντάξεως. Άρθρα, μελέτες, σχόλια κλπ., που υπογράφονται από μέλη της συντακτικής επιτροπής, εκφράζουν τις προσωπικές απόψεις του γράφοντα. Απαγορεύεται χωρίς προηγούμενη άδεια η ολική ή μερική αναδημοσίευση και γενικά η αναπαραγωγή ή αναμετάδοση αυτής της έκδοσης σε οποιαδήποτε μορφή και με οποιοδήποτε μέσο, ηλεκτρονικό, μηχανικό, φωτοαντιγραφικό, ηχογραφικό ή άλλο.

Επισκόπηση της Κυπριακής Οικονομίας

Γκιώνης Ιωάννης
Research Economist

Γεωργόπουλος Ευάγγελος
Economic Analyst

- Η συμμετοχή της Κύπρου στην Ευρωζώνη από τον Ιανουάριο του 2008 αναμένεται να ενισχύσει τον ρόλο της ως ένα παγκόσμιο επιχειρησιακό κόμβο στην Ανατολική Μεσόγειο.
- Το ευνοϊκό μακροοικονομικό περιβάλλον, η συνεχιζόμενη άνοδος στην ζήτηση των δανείων και ο περιορισμός των λειτουργικών εξόδων συνεισφέρουν στην ισχυρή τραπεζική κερδοφορία.
- Η ανάκαμψη στους τομείς των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών και του τουρισμού σε συνδυασμό με την ισχυρή αγορά κατοικιών υποστηρίζουν τον ρυθμό ανάπτυξης του 3,8%.
- Η δημοσιονομική προσαρμογή μείωσε το έλλειμμα της γενικής κυβέρνησης από 6,3% του ΑΕΠ το 2003 σε 1,5% το 2006 καθώς και το χρέος της γενικής κυβέρνησης από 69% του ΑΕΠ το 2006 σε 65% το 2007.
- Η επιδείνωση του ελλείμματος τρεχουσών συναλλαγών από 2,0% του ΑΕΠ το 2003 σε 5,9% το 2006, αντανakλά τις υψηλότερες τιμές πετρελαίου και την ισχυρή εσωτερική καταναλωτική ζήτηση.
- Η περαιτέρω εναρμόνιση του ΦΠΑ στην Κύπρο με τους αντίστοιχους που επικρατούν στην Ευρωπαϊκή Ένωση αναμένεται να προσθέσει μία ποσοστιαία μονάδα στον πληθωρισμό το 2008-2009.

1. Δυναμική Ανάπτυξης

1.1 Οι αναπτυξιακοί ρυθμοί τα τελευταία χρόνια

Η Κύπρος είναι μια χώρα με σχετικά υψηλό εισόδημα. Απολαμβάνει υψηλότερο επίπεδο διαβίωσης σε σχέση με όλα τα νέα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ενώ το κατά κεφαλή ΑΕΠ της διαμορφώθηκε στο 93% της Ευρωπαϊκής Ένωσης των 27 το 2007. Η κυπριακή οικονομία λειτουργεί κάτω από συνθήκες σχεδόν πλήρους απασχόλησης και έχει προσελκύσει ένα σημαντικό ποσοστό ξένων στο εργατικό δυναμικό της. Το ποσοστό ανεργίας είναι από τα χαμηλότερα στην Ευρωπαϊκή Ένωση, 4,6% το 2006 έναντι 5,2% το 2005, σε σχέση με 7,9% στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η προσδοκώμενη συμμετοχή της στην Ευρωζώνη ήταν καταλυτική στη βελτίωση των μακροοικονομικών μεγεθών της. Ο ρυθμός ανάπτυξης του ΑΕΠ διπλασιάστηκε στο 3,8% την διετία 2005-2006 σε σχέση με 1,9% την διετία 2002-2003, μια επίδοση πάνω από αυτή της Ευρωπαϊκής Ένωσης των 27. Το πραγματικό ΑΕΠ αυξήθηκε κατά 3,8% το πρώτο μισό του 2007, ενώ η ανεργία μειώθηκε ακόμα περισσότερο το Q2-2007 σε 3,4%.

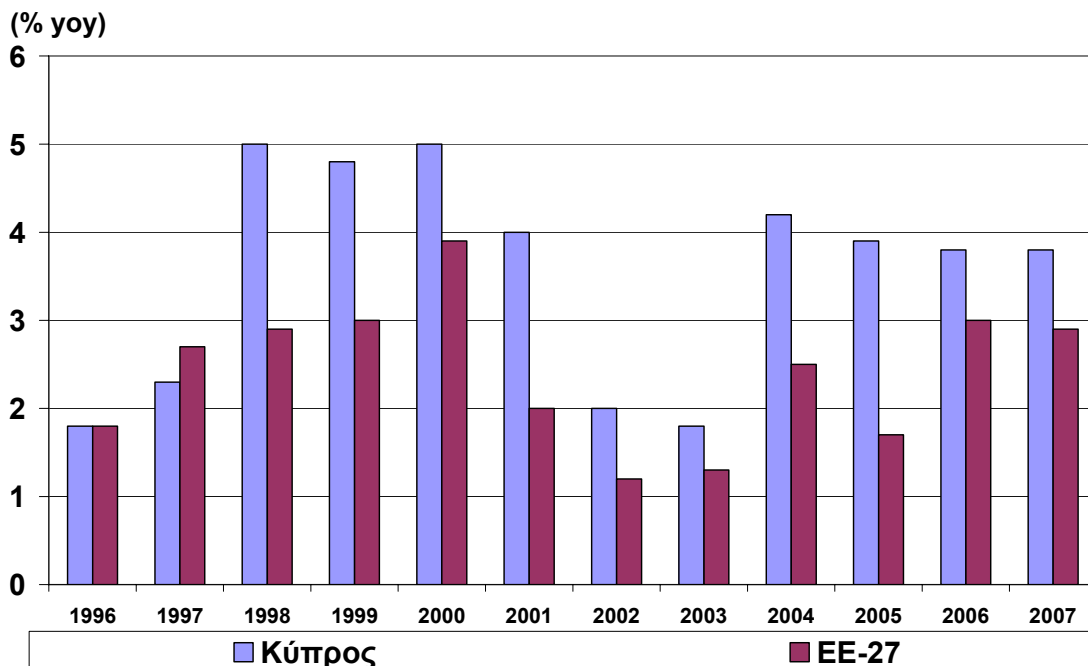
1.2 Η διάρθρωση του ΑΕΠ κατά παραγωγικό τομέα

Η οικονομία της Κύπρου είναι προσανατολισμένη στις υπηρεσίες. Οι υπηρεσίες αντιπροσώπευαν το 78,1% του παραγόμενου ΑΕΠ το 2006. Πέντε παραγωγικοί κλάδοι συνεισφέρουν το 63% του ΑΕΠ: Κατασκευές και Ακίνητη περιουσία (19,4%), Εμπόριο (13,9%), Μεταφορές και επικοινωνίες (10,1%), Χρηματοοικονομικές Υπηρεσίες (7,2%) και Τουρισμός (7%).

Ο κλάδος των κατασκευών και της αγοράς ακινήτων έχουν παρουσιάσει ιδιαίτερο δυναμισμό τα τελευταία χρόνια. Ο κλάδος των κατασκευών αναπτύσσονταν κατά μέσο όρο κατά 5% και ο αντίστοιχος της αγοράς ακινήτων κατά 3,8% τη διετία 2004-2006. Το μερίδιο συμμετοχής στο παραγόμενο προϊόν αυξήθηκε σε 19,4% το 2006 από 18,5% το 2002.

Ο τουρισμός είναι ένας από τους πυλώνες της κυπριακής οικονομίας. Τα συνολικά έσοδα του τουρισμού αντιπροσώπευαν το 12,3% του ΑΕΠ το 2006. Η συνεισφορά του τουρισμού στην οικονομική ανάπτυξη δεν εξαντλείται μόνο στους τομείς των ξενοδοχείων και της εστίασεως. Τα οφέλη διαχέονται σε τομείς όπως το

Διάγραμμα 1
Αναπτυξιακοί Ρυθμοί στην Κύπρο και την ΕΕ-27

Πηγή: Eurostat

εμπόριο, οι μεταφορές, οι κατασκευές και η αγορά ακινήτων. Η αύξηση των εσόδων του τουρισμού κατά 2,3% το 2005-2006 αποδεικνύει ότι ο τουρισμός ενισχύεται, τάση η οποία εκτιμάται ότι θα συνεχιστεί τα επόμενα χρόνια, αφού ενώ οι τουριστικές αφίξεις μειώνονται, οι τουριστικές δαπάνες αυξάνονται.

1.3 Η σύνθεση του ΑΕΠ από την πλευρά των δαπανών

Η συνολική κατανάλωση προσεγγίζει το 83% του ΑΕΠ ενώ οι ακαθάριστες επενδύσεις το 20% το 2006. Οι εξαγωγές ανέρχονται στο 47% και οι εισαγωγές στο 50% του ΑΕΠ αντίστοιχα. (Διάγραμμα 2).

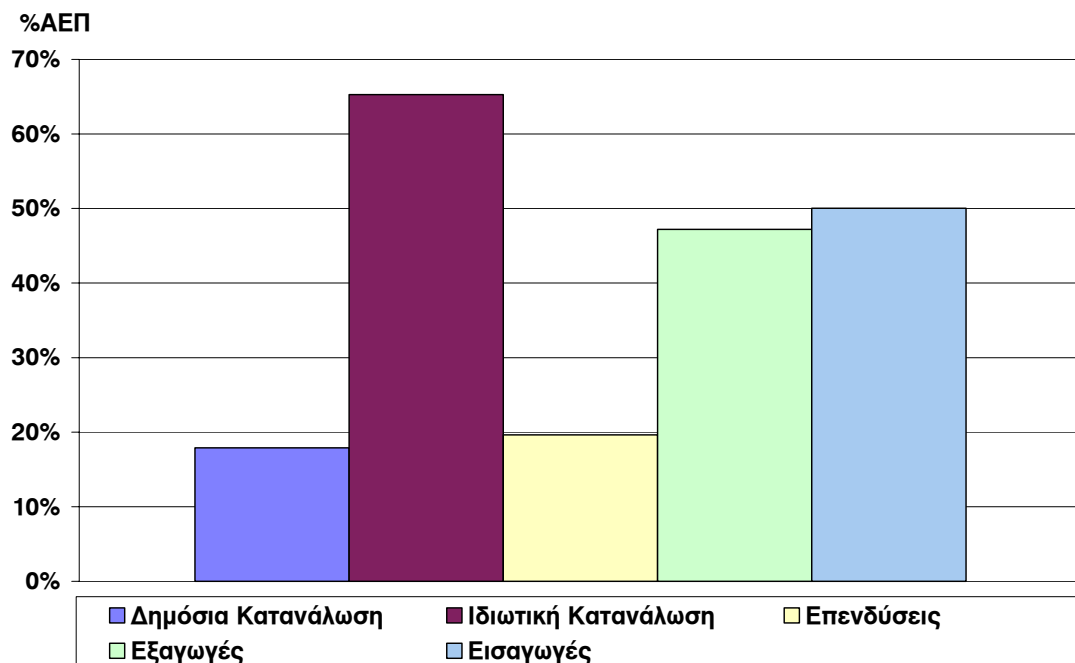
Ο ρυθμός ανάπτυξης του ΑΕΠ βασίστηκε στην εγχώρια ζήτηση η οποία συνεισέφερε 3,9 ποσοστιαίες μονάδες το 2006. Η ιδιωτική κατανάλωση, υποστηριζόμενη από την πραγματική αύξηση των μισθών, αυξήθηκε κατά 4,0% ενώ η δημόσια κατανάλωση επιβραδύνθηκε στο 2,4%.

Η σύγκλιση των επιτοκίων με την Ευρωζώνη και η ραγδαία πιστωτική επέκταση έχουν ενισχύσει τις επενδύσεις. Οι Ακαθάριστες Επενδύσεις Πάγιου Κεφαλαίου αυξήθηκαν κατά 5,2% το 2006, από 2,7% το

2005. Οι συνολικές επενδύσεις ανέκαμψαν κατά 4,3% το 2006 έναντι μείωσης κατά 2,6% το 2005 (σε σύγκριση με την σημαντική αύξηση 10,2% το 2004). Η αύξηση στις επενδύσεις αποδίδεται στην ισχυρή ζήτηση για την αγορά κατοικίας, ειδικότερα από αλλοδαπούς. Οι τιμές των ακινήτων έχουν αυξηθεί σωρευτικά κατά 30% το 2004-2007 (Διάγραμμα 3). Το 39% των Ακαθάριστων Επενδύσεων Πάγιου Κεφαλαίου προήλθε από τις επενδύσεις στην κατασκευή κατοικιών το 2006, έναντι 31% το 2000.

Οι εξαγωγές αυξήθηκαν κατά 2,1% το 2006 έναντι 4,7% το 2005. Η επιβράδυνση στις εξαγωγές οφείλεται στην φτωχή επίδοση των επανεξαγωγών, παρά την καλή επίδοση των εγχώριων εξαγωγών. Επιπλέον, οι εισαγωγές αυξήθηκαν κατά 2,2% το 2006 έναντι 3,1% το 2005. Η υψηλότερη επιβράδυνση των εξαγωγών σε σχέση με τις εισαγωγές, οδήγησε σε μια οριακά αρνητική συμβολή των καθαρών εξαγωγών στο ρυθμό ανάπτυξης του ΑΕΠ κατά 0,1 ποσοστιαίες μονάδες.

Διάγραμμα 2
Διάρθρωση του ΑΕΠ (2006)

Πηγή: CYPSTAT, Eurobank EFG Research

2. Τραπεζικός Τομέας: Ισχυρή κερδοφορία

2.1 Δομή του τραπεζικού συστήματος

Ο χρηματοπιστωτικός τομέας είναι ένας από τους πυλώνες της κυπριακής οικονομίας. Η συνεισφορά του στο ΑΕΠ ήταν 7,2% το 2006. Μετά από μία μείωση κατά 5% το 2002-2003, ο χρηματοπιστωτικός τομέας αναπτύχθηκε κατά 9% το 2005-2006. Το ενεργητικό των τραπεζών αυξήθηκε κατά 33,9% του Ιουλίου του 2007. Επιπλέον, οι κυπριακές τράπεζες εμφανίζουν μια αξιοσημείωτη διεθνή δραστηριότητα, ιδιαίτερα στην Ελλάδα και τις χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης.

Ο τραπεζικός τομέας στην Κύπρο συνίσταται στις εμπορικές τράπεζες, τις διεθνείς τραπεζικές μονάδες και τα συνεταιριστικά πιστωτικά ιδρύματα. Πιο αναλυτικά, τρεις εμπορικές τράπεζες κατέχουν συνολικά το 70% του ενεργητικού των εμπορικών τραπεζών. Επιπλέον, οι διεθνείς τραπεζικές μονάδες έχουν επεκταθεί και στην εγχώρια αγορά, ενώ τα συνεταιριστικά πιστωτικά ιδρύματα παίζουν σημαντικό ρόλο λόγω των φθηνότερων δανείων που προσφέρουν. Σύμφωνα με την Κεντρική Τράπεζα, ο αριθμός τους αναμένεται να μειωθεί στο ήμισυ

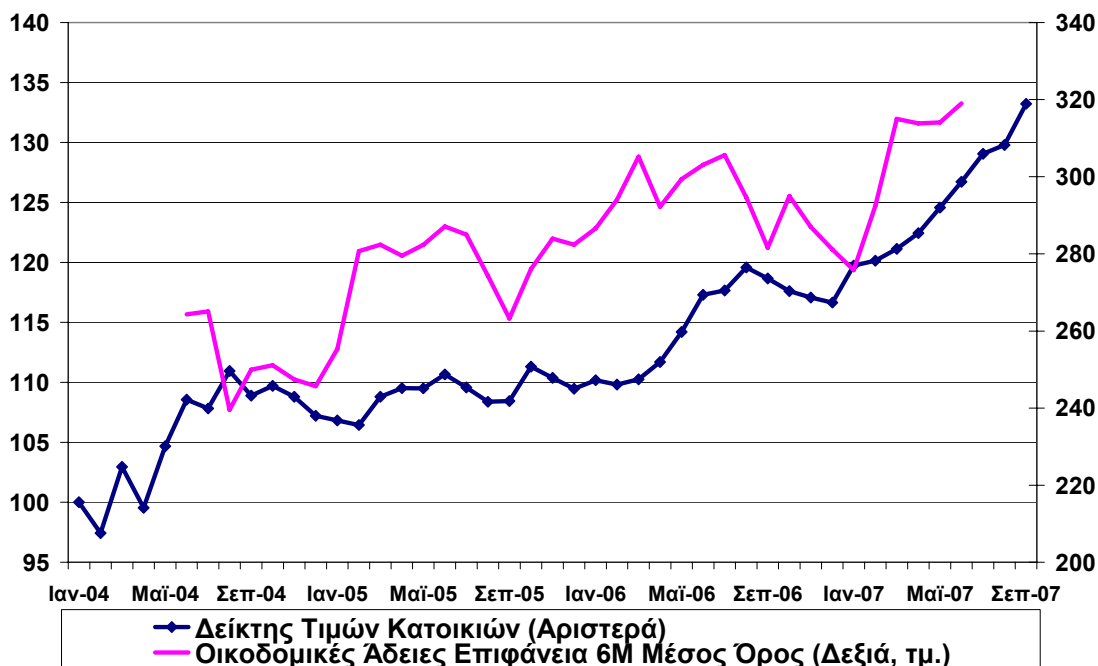
λόγω της αυξημένης απαιτούμενης κεφαλαιακής επάρκειας.

2.2 Ενεργητικό και Παθητικό

Το συνολικό ενεργητικό των κυπριακών τραπεζών υπολογίζεται στο 359% του ΑΕΠ τον Ιούνιο του 2007, έναντι 235,6% στην Ευρωζώνη. Η πιστωτική επέκταση αναπτύσσεται ραγδαία τα τελευταία δύο χρόνια. Ο ρυθμός αύξησης έφθασε το 28,2% τον Ιούλιο του 2007 σε σχέση με 13,2% ένα χρόνο νωρίτερα (Διάγραμμα 4). Η πιστωτική επέκταση στην Κύπρο αγγίζει το 157% του ΑΕΠ, έναντι 111% στην Ευρωζώνη.

Η πιστωτική επέκταση στα νοικοκυριά αυξήθηκε κατά 34,4% τον Ιούλιο του 2007, έναντι 21,5% τον Ιούλιο του 2006. Επιπλέον, τα δάνεια προς επιχειρήσεις αυξήθηκαν κατά 45% τον Ιούλιο του 2007, ακολουθώντας επιταχυνόμενο ρυθμό τον τελευταίο χρόνο. Η ανάλυση του χαρτοφυλακίου δανείων των τραπεζών αποκαλύπτει ότι το 45% του συνόλου των δανείων κατευθύνεται στην αγορά ακινήτων. Έτσι, το Ποσοστό Κάλυψης Δανείων για αγορά δευτερεύουσας ή εξοχικής κατοικίας μειώθηκε από 70% σε 60% τον Ιούλιο του 2007.

Διάγραμμα 3
Δείκτης Τιμών Κατοικιών και Οικοδομικές Άδειες 2004-2007

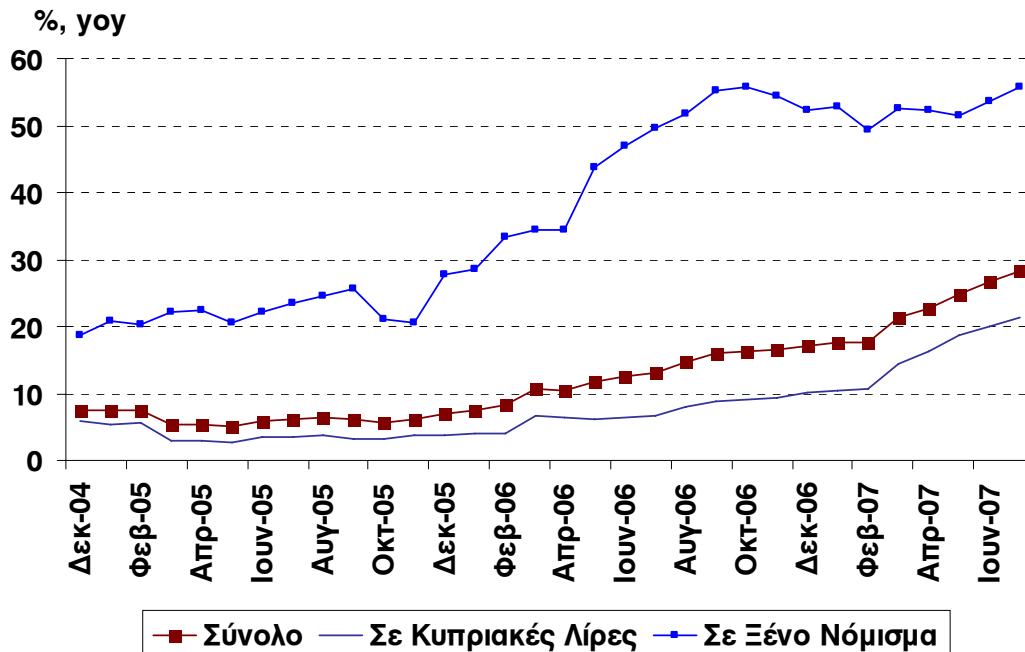

Πηγή: CYPSTAT, MFC Platis Research

Σε ότι αφορά τις καταθέσεις, 55,5% του συνόλου τον Ιούλιο του 2007 ήταν σε ξένο νόμισμα. Η αγορά των καταθέσεων σε ξένο νόμισμα έχει αυξηθεί κατά

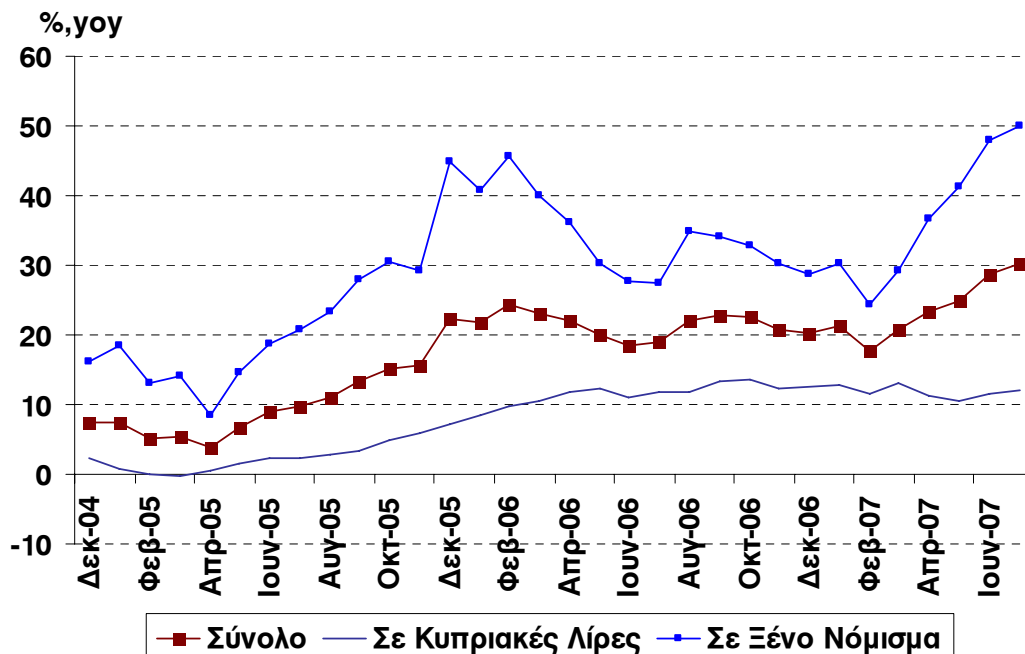
περισσότερο από 20% τα τελευταία τρία χρόνια λόγω του μεγάλου αριθμού καταθέσεων των ξένων (Διάγραμμα 5).

Διάγραμμα 4
Πιστωτική Επέκταση

Πηγή: Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου

Διάγραμμα 5
Καταθέσεις

Πηγή: Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου

2.3 Αποδοτικότητα και Κεφαλαιακή Επάρκεια

Σύμφωνα με το ΔΝΤ, η κερδοφορία των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων επηρεάστηκε από τη μεταβλητότητα στο χρηματιστήριο στο τέλος της προηγούμενης δεκαετίας. Μετά τη σοβαρή πτώση του χρηματιστηρίου έπρεπε να αυξήσουν τις προβλέψεις ζημιών από τα δάνεια για αγορά μετοχών, γεγονός που επηρέασε αρνητικά την κερδοφορία τους το 2002-2003. Ωστόσο, από το 2004 η κερδοφορία επιταχύνθηκε, λόγω «της ισχυρής οικονομικής ανάπτυξης, της συνεχιζόμενης ζήτησης για δάνεια και του περιορισμού των λειτουργικών εξόδων», κατά την Κεντρική Τράπεζα.

Η κεφαλαιακή επάρκεια αυξήθηκε στο 13,1% το 2006 σε σχέση με 12% το 2005, εξέλιξη που αποδίδεται στη σημαντική κερδοφορία και στις αυξήσεις κεφαλαίου. Από την άλλη πλευρά ο λόγος των μη εξυπηρετούμενων δανείων προς τα συνολικά ανήλθε στο 6,7% το τέλος του 2006, ακολουθώντας καθοδική τάση. Βρίσκεται όμως σε υψηλά επίπεδα σε σύγκριση με άλλες χώρες (Διάγραμμα 6).

3. Δημοσιονομική και Νομισματική Πολιτική

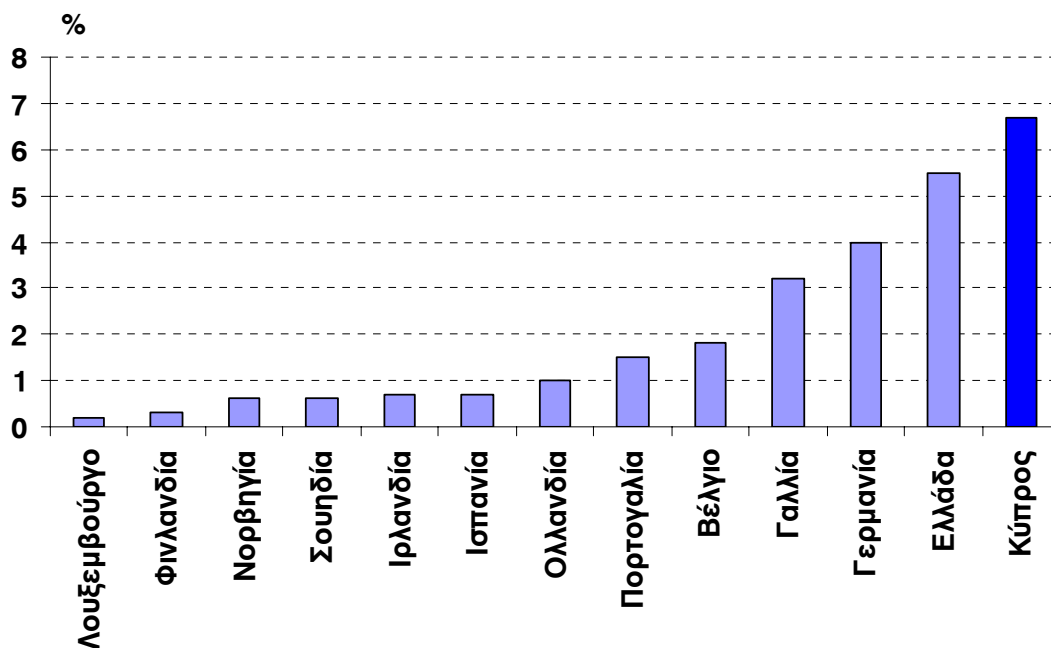
3.1 Δημοσιονομική Πολιτική: Επιτυχής δημοσιονομική προσαρμογή

Η πορεία προς την Ευρωζώνη κατέστησε αναγκαία την δημοσιονομική προσαρμογή. Το 2006, το έλλειμμα της γενικής κυβέρνησης μειώθηκε στο 1,5% του ΑΕΠ από 6,3% το 2003. Το πρωτογενές πλεόνασμα αυξήθηκε στο 1,7% του ΑΕΠ το 2006 σε σύγκριση με πρωτογενές έλλειμμα 2,9% του ΑΕΠ το 2003. Η Κύπρος ήταν η πρώτη χώρα μεταξύ των νέων κρατών-μελών που εξήλθε από την διαδικασία υπερβολικού ελλείμματος. (Διάγραμμα 7)

Η δημοσιονομική προσαρμογή προήλθε από την ισχυρή επίδοση των εσόδων. Τα συνολικά έσοδα αυξήθηκαν κατά 7,7 ποσοστιαίες μονάδες στο 42,4% του ΑΕΠ το 2000-2006. Η εναρμόνιση της φορολογίας ΦΠΑ με αυτή της ΕΕ σε συνδυασμό με μέτρα κατά της φοροδιαφυγής και η συγκράτηση της αύξησης των τρεχουσών δαπανών συνεισέφεραν σε αυτό το αποτέλεσμα.

Ο προϋπολογισμός του 2007 προβλέπει έλλειμμα γενικής

Διάγραμμα 6:
Ποσοστό μη Εξυπηρετούμενων Δανείων

Πηγή: ΔΝΤ

κυβέρνησης στο 1,6% του ΑΕΠ, στόχος που θα επιτευχθεί εύκολα. Το πλεόνασμα της γενικής κυβέρνησης διαμορφώθηκε στο 0,9% του ΑΕΠ το πρώτο μισό του 2007. Τα φορολογικά έσοδα ήταν αυξημένα κατά 50%, ως αποτέλεσμα των αυξημένης φορολογίας των κεφαλαιακών

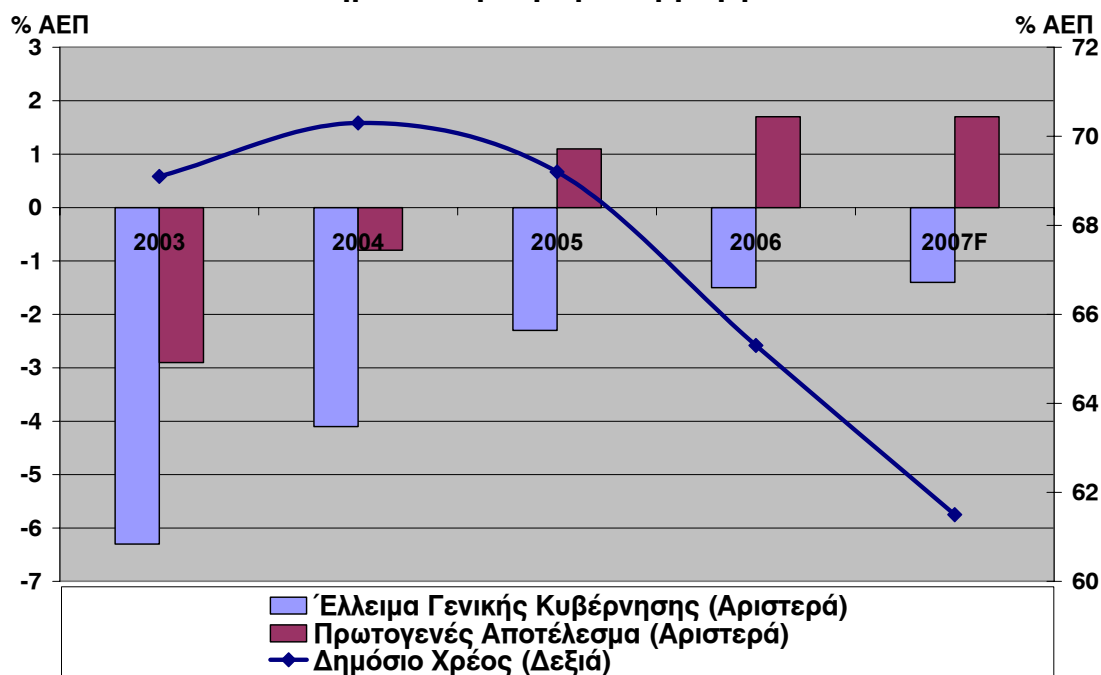
κερδών, μια αντανάκλαση της έντονης δραστηριότητας στην αγορά κατοικιών, και από τα ισχυρά έσοδα της φορολόγησης των επιχειρήσεων.

Το δημόσιο χρέος μειώθηκε στο 65% του ΑΕΠ το 2006

Κύπρος Τραπεζικά Στοιχεία					
	2004	2005	2006	2006:Q2	2007:Q2
% του ΑΕΠ					
Ενεργητικό	240.2	279.7	324.9	285.7	359.0
Πιστωτική Επέκταση	126.2	126.8	139.7	132.6	157.3
Δάνεια προς Επιχειρήσεις	64.9	62.5	63.6	64.8	71.1
Δάνεια προς Νοικοκυριά	57.4	60.3	65.0	70.8	81.1
Καταθέσεις	177.3	203.8	230.6	204.8	247.1
Ετήσιος Ρυθμός Μεταβολής(%)					
Ενεργητικό	6.9	23.8	23.6	22.3	34.1
Πιστωτική Επέκταση	7.4	6.9	17.2	12.5	26.6
Δάνεια προς Επιχειρήσεις	2.8	2.4	10.4	5.9	19.4
Δάνεια προς Νοικοκυριά	13.4	11.8	24.8	20.3	33.1
Καταθέσεις	7.5	22.3	20.3	18.3	28.7
(%)					
Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας	11.4	12.4	13.1	-	-
Κεφάλαια/Ενεργητικό	5.5	5.4	-	-	-
Μη εξυπηρετούμενα Δάνεια/Σύνολο	11.7	7.1	6.7	-	-
Προβλέψεις/Μη εξυπηρετούμενα Δάν:	72.0	34.8	-	-	-
Αποδοτικότητα Ενεργητικού	0.2	0.8	-	-	-
Αποδοτικότητα Ιδίων Κεφαλαίων	4.3	14.1	-	-	-

Πηγές: ΔΝΤ,ΚΤΚ

Διάγραμμα 7
Δημοσιονομική Προσαρμογή

Πηγή: Eurostat

από 69% τι 2005, μια σημαντική πτώση προς το όριο του 60% που θέτει η συνθήκη του Μάαστριχτ. Το δημόσιο χρέος αναμένεται μειωθεί περαιτέρω στο 54% τι 2008, ως αποτέλεσμα της κατάργησης των αποθεματικών αποπληρωμής, ενός μηχανισμού που χρησιμοποιήθηκε για την αποπληρωμή χρέους.

3.2 Νομισματική Πολιτική: Σύγκλιση επιτοκίων στο δρόμο για την Ευρωζώνη

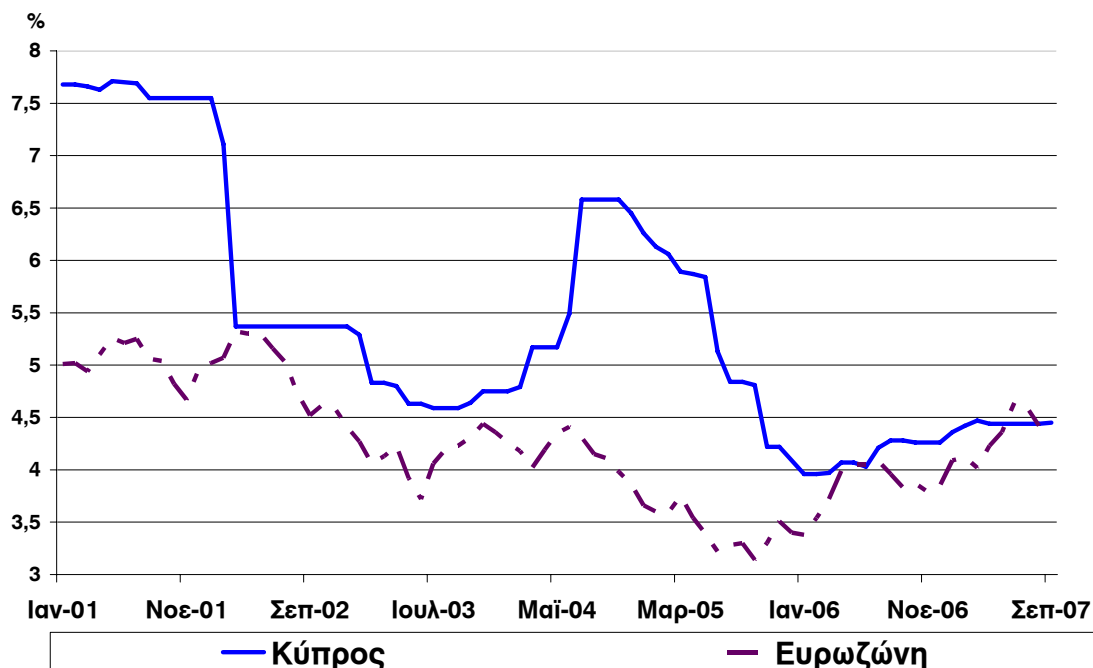
Τα μακροπρόθεσμα επιτόκια έχουν συγκλίνει με τα αντίστοιχα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το περιθώριο μεταξύ των μακροπρόθεσμων επιτοκίων στην Κύπρο και την Ευρωπαϊκή Ένωση μειώθηκε από 245 μονάδες βάσης το Μάιο του 2005, όταν η Κύπρος μπήκε στο Μηχανισμό Συναλλαγματικών Ισοτιμιών II, σε περίπου μηδέν τον περασμένο Μάιο (Διάγραμμα 8). Επιπρόσθετα, το επιτόκιο αναφοράς ανέρχεται στο 4,5%, πολύ κοντά στο επιτόκιο της ΕΚΤ. Μέσα στο ΜΣΙ II, η κυπριακή λίρα διαπραγματεύεται κοντά, αλλά επάνω από την κεντρική ισοτιμία βασισμένη στις ισχυρές κεφαλαιακές εισροές από τις προσδοκίες της υιοθέτησης του Ευρώ και των θετικών εγχώριων πραγματικών επιτοκίων. Η κεντρική ισοτιμία του 1£/€0,585 είναι η ισοτιμία, με την οποία η Κυπριακές λίρες θα μετατραπούν σε ευρώ τον Ιανουάριο του 2008.

4. Εξελίξεις στον Εξωτερικό Τομέα: Διεύρυνση Ελλείμματος του Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών

Η Κύπρος, μια μικρή και ανοιχτή οικονομία, παρουσιάζει ελλειμματικό ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών, το οποίο επιδεινώθηκε από 2,0% του ΑΕΠ το 2003, σε 5,9% το 2006. Αυτό αντανakλά δύο βασικούς παράγοντες: τις υψηλότερες τιμές πετρελαίου και την ισχυρή καταναλωτική ζήτηση. Οι εθνικές αποταμιεύσεις μειώθηκαν στο 13,7% του ΑΕΠ από 15,1% λίγα χρόνια πριν, προκειμένου να χρηματοδοτηθούν τα αυξανόμενα έξοδα για κατανάλωση. Επιπρόσθετα, οι επενδύσεις έχουν αυξηθεί σε 19,6% του ΑΕΠ. Συνεπώς, η χώρα χρειάστηκε να δανειστεί από το εξωτερικό προκειμένου να καλύψει τη διαφορά, ωθώντας το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών προς επιδείνωση. (Διάγραμμα 9)

Το έλλειμμα του εμπορικού ισοζυγίου έφτασε το 27,5% του ΑΕΠ το 2006 έναντι 23,9% το 2003, μια επιδείνωση αποδιδόμενη στην αύξηση των εισαγωγών κατά 4 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ. Από την άλλη μεριά, το πλεόνασμα του ισοζυγίου υπηρεσιών διατηρήθηκε αμετάβλητο στο 23,4% του ΑΕΠ. Περίπου 70% του ελλείμματος του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών

Διάγραμμα 8
Μακροπρόθεσμα επιτόκια

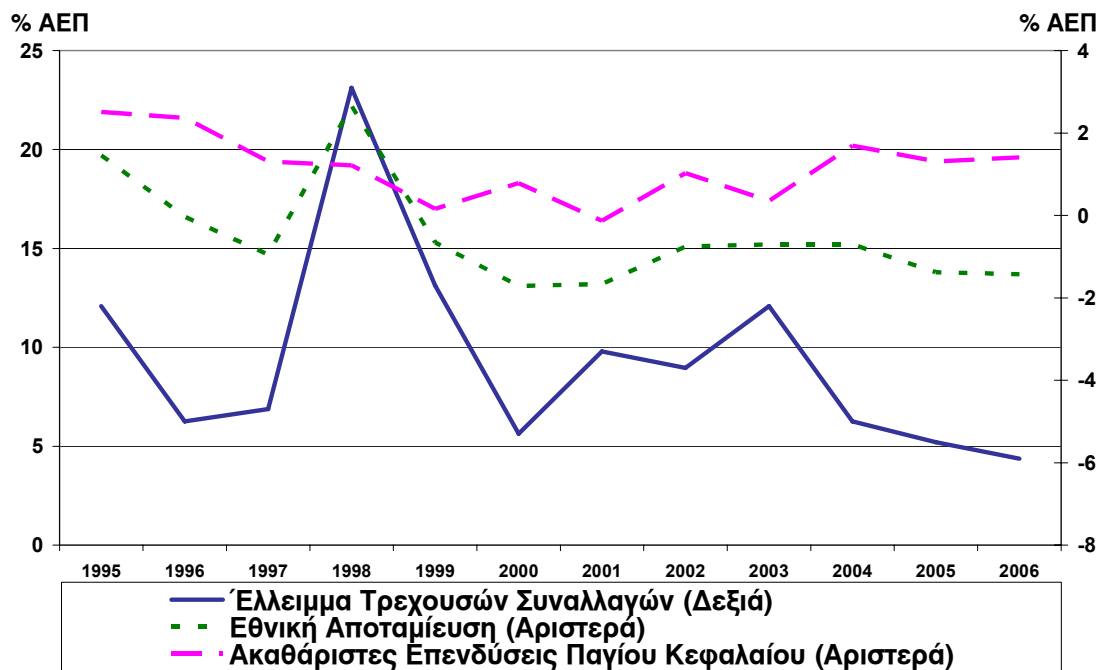
Πηγή: Eurostat

χρηματοδοτήθηκε από τις καθαρές εισροές Άμεσων Ξένων Επενδύσεων, οι οποίες σημείωσαν αύξηση από 2,4% του ΑΕΠ σε 4,2%. Αυτές οι εισροές κατευθύνονται στους τομείς αγοράς ακινήτων και εμπορίου.

5. Πληθωρισμός

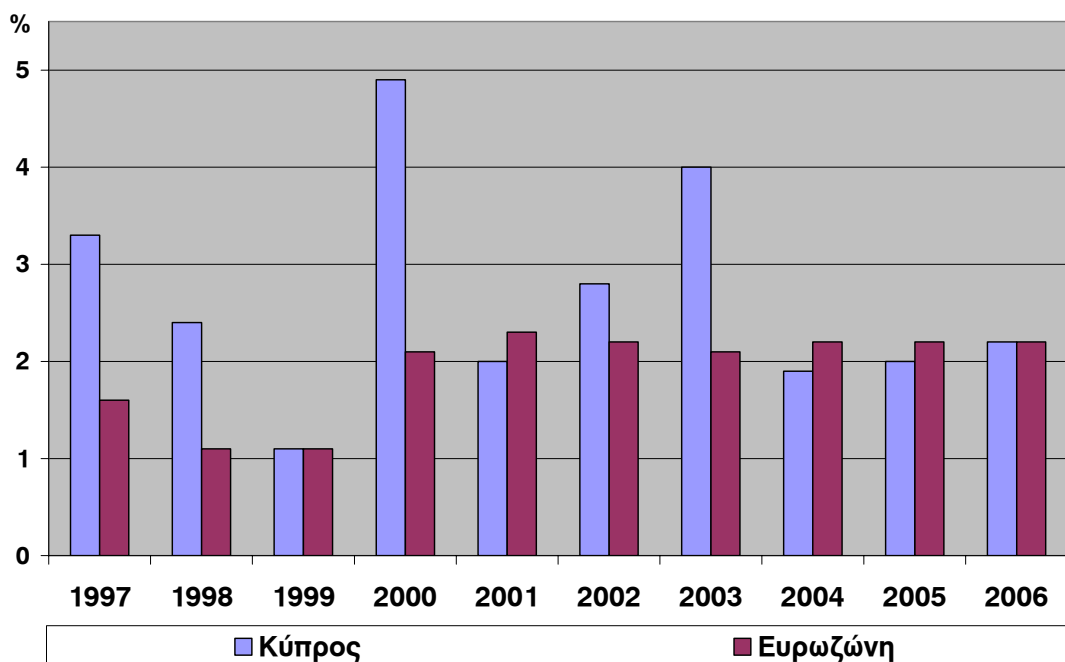
Η Κύπρος απολαμβάνει έναν σχετικά χαμηλό πληθωρισμό, ο οποίος κατά περιόδους, ήταν υψηλότερος και ευμετάβλητος (Διάγραμμα 10). Ο εναρμονισμένος

Διάγραμμα 9
Εθνική Αποταμίευση και Ακαθάριστες Επενδύσεις

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Διάγραμμα 10
Εναρμονισμένος Πληθωρισμός στην Κύπρο και την Ευρωζώνη

Πηγή: Eurostat

πληθωρισμός βρισκόταν σε καθοδική πορεία στο τέλος του 2006-αρχές 2007, όταν αξιολογήθηκε η αίτηση για την είσοδο στην ΟΝΕ. Ο εναρμονισμένος πληθωρισμός τον Σεπτέμβριο έφτασε το 2,3% έναντι 1,4% στην αρχή του έτους.

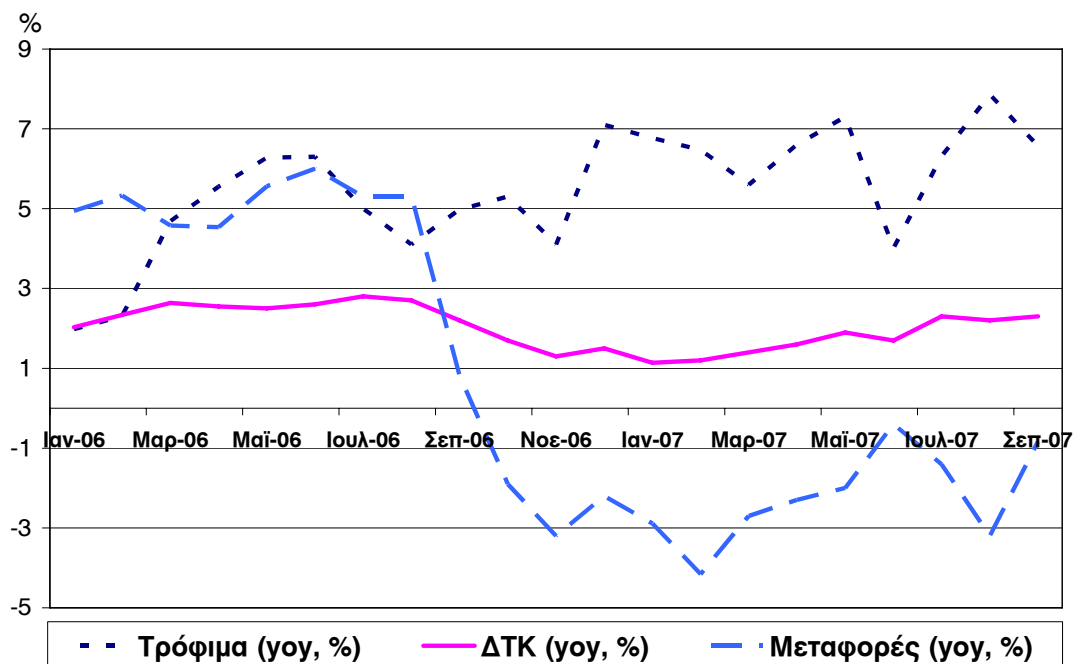
Ο εθνικός πληθωρισμός ανέρχονταν σε 2,6% σε ετήσια βάση το Σεπτέμβριο, ανερχόμενος κατά μέσο όρο σε 2,0% για το πρώτο εννεάμηνο του 2007, έναντι 2,8% πέρυσι. Οι τιμές των τροφίμων, μιας σημαντικής υποκατηγορίας, ανέβηκαν ραγδαία κατά 6,4% σε ετήσια βάση στο διάστημα Ιαν-Σεπ το 2007. Ο πληθωρισμός θα ήταν μεγαλύτερος, αν δεν υπήρχε η πτώση κατά 2,2% στην υποομάδα των μεταφορών. Αυτό είναι το αποτέλεσμα της περικοπής στους φόρους επί των αυτοκινήτων. Μόλις η επίδραση της μείωσης εκμηδενισθεί, ο πληθωρισμός θα αυξηθεί στο 2,5% σε ετήσια βάση κατά μέσο όρο για ολόκληρο το 2007. (Διάγραμμα 11).

Στο μέλλον, η τάση του πληθωρισμού αναμένεται να είναι υψηλότερη. Η περαιτέρω εναρμόνιση του ΦΠΑ σε ορισμένες κατηγορίες αγαθών είναι πολύ πιθανό να λάβει χώρα τον Ιούνιο του 2008. Αυτό αναμένεται να προσθέσει μια ποσοστιαία μονάδα συνολικά στον πληθωρισμό το 2008-2009.

6. ΟΝΕ: Ευκαιρίες και Προκλήσεις

Η συμμετοχή στην ΟΝΕ θα ανοίξει ένα σημαντικό νέο κύκλο ευκαιριών για την κυπριακή οικονομία. Η συμμετοχή στην Ευρωζώνη σε συνδυασμό με την στρατηγική της θέση στο σταυροδρόμι των τριών ηπείρων, αναμένεται να προάγει περαιτέρω την Κύπρο ως ένα παγκόσμιο επιχειρηματικό κέντρο στην Ανατολική Μεσόγειο. Η μείωση του κόστους συναλλαγών, η βελτίωση της πιστοληπτικής ικανότητας, τα χαμηλότερα επιτόκια, θα προσελκύσουν σημαντικές επενδύσεις, ιδιαίτερα από την Μέση Ανατολή και τα κράτη του Κόλπου. Από την άλλη πλευρά, η Κύπρος θα αντιμετωπίσει επίσης νέες προκλήσεις: τη διατήρηση της δημοσιονομικής πειθαρχίας, την επιτάχυνση των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων, και τις οικονομικές επιπτώσεις της γήρανσης του πληθυσμού. Σύμφωνα με προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η Κύπρος πρόκειται να αντιμετωπίσει την υψηλότερη αύξηση των δημοσίων δαπανών στην Ευρωπαϊκή Ένωση μέχρι το 2050.

Διάγραμμα 11
Εξέλιξη υποκατηγοριών πληθωρισμού στην Κύπρο

Πηγή: CYSTAT, Eurobank EFG Research

Κύπρος Μακροοικονομικά Δεδομένα					
	2002	2003	2004	2005	2006
Παραγωγή και Δαπάνες					
ΑΕΠ(%)	2,0	1,8	4,2	3,9	3,8
Εγχώρια Ζήτηση(%)	4,2	1,7	6,6	3,2	3,9
Καθαρές Εξαγωγές(%)	-2,2	0,1	-2,4	0,7	-0,1
Αγορά Εργασίας					
Ανεργία(% του Εργατικού Δυναμικού)	3,2	3,5	3,6	5,2	4,9
Τιμές					
Δείκτης Τιμών Καταναλωτή (%)	2,8	4,1	2,3	2,6	2,5
Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή	2,8	4,0	1,9	2,1	2,2
Δημοσιονομικά Μεγέθη					
Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης	-4,4	-6,3	-4,1	-2,3	-1,5
Χρέος Γενικής Κυβέρνησης	64,7	69,1	70,3	69,2	65,3
Νομισματικοί και Χρηματοπιστωτικοί					
M2	10,3	4,0	5,6	10,2	14,8
Πιστωτική Επέκταση	9,5	5,9	7,4	10,2	17,2
Επιτόκιο Αναφοράς	3,8	3,5	4,5	3,25	4,5
Ισοτιμία \$ ΗΠΑ/€ Κύπρου(τέλος περιόδου)	0,57	0,48	0,43	0,48	0,44
Ισοτιμία €/€ Κύπρου(τέλος περιόδου)	0,56	0,58	0,58	0,57	0,58
Πραγματική Συναλλαγματική Ισοτιμία (Δείκτης)	104,1	111,0	113,0	112,9	112,3
Διεθνής Θέση					
Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών (% ΑΕΠ)	-3,7	-2,2	-5,0	-5,6	-5,9
Εμπορικό Ισοζύγιο (% ΑΕΠ)	-27,3	-23,9	-25,6	-25,0	-27,5
Ξένες Άμεσες Επενδύσεις (% ΑΕΠ)	5,7	3,0	2,9	4,3	4,2
Τουρισμός					
Αφίξεις (εκατομμύρια)	2,48	2,30	2,35	2,47	2,40
Συνολικό Εισόδημα (εκ. €)	1.132,0	1.015,0	982,3	1.005,7	1.027,3
Κατασκευές					
Δείκτης Συνολικού Κόστους Κατασκευών	105,2	110,0	119,1	125,5	131,8
Αξία Αδειών Οικοδόμησης (εκ. €)	879.726	1.030.477	1.167.358	1.339.649	1.447.607
Αριθμός Αδειών Οικοδόμησης	6.856	7.548	8.252	9.098	9.794
Απόθεμα Κατοικιών	299	305	314	325	341
Νέες Ολοκληρωμένες Κατοικίες	6.059	8.734	11.013	16.416	n/a
Λοιπά Στατιστικά Στοιχεία					
Πληθυσμός (τέλος έτους σε εκ.)	0,71	0,72	0,74	0,76	0,78
Κατά Κεφαλήν ΑΕΠ (χιλ. \$ ΗΠΑ)	17,4	18,5	21,4	22,4	23,7
Κατά Κεφαλήν ΑΕΠ (χιλ. €)	15,6	15,4	17,2	17,9	18,6
ΑΕΠ (δισ. €)	11,1	11,7	12,7	13,6	14,5
ΑΕΠ (δισ. \$ ΗΠΑ)	12,4	13,3	15,8	16,9	18,3

Πηγές: CYPSTAT, ΔΝΤ, Παγκόσμια Τράπεζα, Bloomberg

Βιβλιογραφικές Αναφορές

Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου, Έκθεση Νομισματικής Πολιτικής, Ιούλιος-Αύγουστος-Σεπτέμβριος 2007.

Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου, Ετήσια Έκθεση 2006, σελίδα 44.

ΕΚΤ, Έκθεση για την Σύγκλιση, Μάιος 2007.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Έκθεση αξιολόγησης για την πορεία σύγκλισης της Κυπριακής Οικονομίας, Μάιος 2007.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Ευρωπαϊκή Οικονομία 2007, Άνοιξη 2007.

ΔΝΤ, Έκθεση για την Κύπρο No. 06/347, Οκτώβριος 2006, σελ. 9

Κυπριακή Οικονομία και Ευρώ

Μανώλης Δαβραδάκης
Research Economist

- Τον Ιανουάριο του 2008 η Κύπρος θα υιοθετήσει το Ευρώ και η Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου δεν θα ασκεί πλέον τη νομισματική πολιτική.
- Σύμφωνα με τις ποσοτικές εκτιμήσεις, οι τιμές σε Κύπρο και Ευρωζώνη κινούνται παράλληλα με αποτέλεσμα η κοινή νομισματική πολιτική να είναι σε θέση να εξασφαλίζει τη σταθερότητα των τιμών. Αντίθετα, η οικονομική δραστηριότητα δεν κινείται παράλληλα αν και αναμένεται ότι η τάση αυτή θα αντιστραφεί μετά την υιοθέτηση του Ευρώ.
- Η οικονομετρική ανάλυση καταγράφει μια στατιστικά σημαντική αρνητική σχέση μεταξύ ανεργίας και μετανάστευσης ανάμεσα στις χώρες της Ευρωζώνης. Έτσι, η Κύπρος πρόκειται να εισέλθει σε μια νομισματική περιοχή όπου η κινητικότητα της εργασίας είναι σημαντική.
- Η οικονομετρική ανάλυση δείχνει, επίσης, ότι το διμερές εμπόριο μεταξύ Κύπρου και Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) θα αυξηθεί κατά 50% μετά την υιοθέτηση του Ευρώ.
- Η παραγωγικότητα και το κόστος της εργασίας και ο πληθωρισμός στην Κύπρο έχουν ήδη συγκλίνει σημαντικά με τους αντίστοιχους μέσους της Ευρωζώνης. Έτσι, είναι περιορισμένο το ενδεχόμενο υψηλότερου πληθωρισμού στην Κύπρο μετά το Ευρώ.
- Η γήρανση του πληθυσμού είναι η πιο σημαντική πρόκληση που η κυπριακή οικονομία καλείται να αντιμετωπίσει μελλοντικά. Οι δημόσιες δαπάνες λόγω γήρανσης αναμένονται να αυξηθούν κατά 11,7 ποσοστιαίες μονάδες και να φτάσουν το 28,2% του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος ως το 2050. Η αύξηση αυτή θα είναι η υψηλότερη μεταξύ των χωρών της ΕΕ.

1. Εισαγωγή

Από την 1^η Ιανουαρίου του 2008 στις χώρες που έχουν υιοθετήσει το Ευρώ (Φινλανδία, Γερμανία, Ισπανία, Πορτογαλία, Ισπανία, Ιρλανδία, Σλοβενία, Ελλάδα, Ιταλία, Αυστρία, Βέλγιο, Ολλανδία και το Λουξεμβούργο) θα προστεθούν δύο νέες χώρες, η Κύπρος και η Μάλτα. Η υιοθέτηση του κοινού νομίσματος θα διευκολύνει τις συναλλαγές και θα περιορίσει τον κίνδυνο εκδήλωσης κερδοσκοπικών πιέσεων.

Στη μελέτη εξετάζεται κατά πόσο η υιοθέτηση του Ευρώ είναι ορθή για την κυπριακή οικονομία. Ακόμα, παρατίθενται οι προκλήσεις που η κυπριακή οικονομία καλείται να αντιμετωπίσει στο μέλλον. Η μελέτη διαφοροποιείται από προηγούμενες μελέτες που έχουν εκπονηθεί από διεθνείς οργανισμούς όπως η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) και η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) σε δύο σημεία. Πρώτον, η υιοθέτηση του Ευρώ αξιολογείται στα πλαίσια της Θεωρίας των Άριστων Νομισματικών Περιοχών (Optimal Currency Areas) – ΑΝΠ σύμφωνα με την οποία η συμμετοχή μιας χώρας σε μια νομισματική περιοχή όπως η Ευρωζώνη είναι άριστη όταν ικανοποιούνται συγκεκριμένες προϋποθέσεις. Δεύτερον, αναλύονται οι συνέπειες για το διεθνές εμπόριο από την υιοθέτηση του Ευρώ με βάση την εμπειρία των χωρών που συμμετέχουν στην Ευρωζώνη.

Η υπόλοιπη περίληψη του άρθρου έχει την ακόλουθη διάρθρωση. Στη δεύτερη ενότητα τίθεται και απαντάται το ερώτημα αν η υιοθέτηση του Ευρώ είναι ορθολογική για την κυπριακή οικονομία. Στην τρίτη ενότητα παρουσιάζονται τα κύρια αποτελέσματα της οικονομετρικής ανάλυσης αναφορικά με τις επιπτώσεις στις εμπορικές συναλλαγές της Κύπρου από την υιοθέτηση του Ευρώ. Στην τέταρτη ενότητα αναλύονται οι προκλήσεις που θα αντιμετωπίσει στο μέλλον. Στην πέμπτη ενότητα συνοψίζονται τα συμπεράσματα.

2. Είναι ορθή για την κυπριακή οικονομία η υιοθέτηση του Ευρώ;

Η ορθότητα της υιοθέτησης του Ευρώ για την κυπριακή οικονομία αξιολογείται στη μελέτη στα πλαίσια της θεωρίας των ΑΝΠ. Στα πλαίσια της προσέγγισης αυτής,

όταν η συμμετοχή σε μία ένωση χωρών που μοιράζονται το ίδιο νόμισμα είναι άριστη τότε ικανοποιούνται οι παρακάτω συνθήκες. Πρώτον, το επίπεδο των τιμών και του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ) της χώρας και του μέσου όρου των χωρών που ορίζουν την περιοχή κινούνται παράλληλα. Δεύτερον, η κίνηση των εργαζομένων είναι ελεύθερη μεταξύ των χωρών της περιοχής. Τρίτον, υπάρχει ένας κεντρικός κρατικός προϋπολογισμός που επιτρέπει την αναδιανομή των φορολογικών εσόδων από τις χώρες που δεν πλήττονται από οικονομική ύφεση προς τις χώρες που πλήττονται.

Η πρώτη συνθήκη γίνεται κατανοητή με τη βοήθεια ενός παραδείγματος. Ας υποθέσουμε ότι η Ευρωζώνη απαρτίζεται από δύο μόνο χώρες, τις Α και Β και οι τιμές στην Α είναι υψηλότερες γιατί η εξωτερική ζήτηση για προϊόντα της χώρας Α είναι μεγαλύτερη της ζήτησης για προϊόντα της χώρας Β. Εξαιτίας της διαφοράς στην εξωτερική ζήτηση των προϊόντων των δύο χωρών, το εισόδημα των κατοίκων στη χώρα Α είναι μεγαλύτερο με αποτέλεσμα να προκαλείται μεγαλύτερη άνοδος των τιμών. Λόγω της χαμηλότερης εξωτερικής ζήτησης για προϊόντα της χώρας Β η ανεργία στη χώρα αυτή είναι υψηλότερη, καθώς κάποιοι εργαζόμενοι στους κλάδους που παράγουν τα προϊόντα που εξάγονται χάνουν τη δουλειά τους. Στην περίπτωση αυτή η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) καλείται να αντιμετωπίσει ένα δίλημμα: να υιοθετήσει περιοριστική νομισματική πολιτική ώστε να μειωθεί ο πληθωρισμός στη χώρα Α με κίνδυνο ακόμα μεγαλύτερη ανεργία στη χώρα Β ή να χαλαρώσει τη νομισματική πολιτική ώστε να περιορισθεί η ανεργία στη χώρα Β με κίνδυνο υψηλότερο πληθωρισμό στη χώρα Α; Η ΕΚΤ δεν θα είχε να αντιμετωπίσει αυτό το δίλημμα αν οι τιμές στις δύο χώρες κινούνταν παράλληλα και οι χώρες Α και Β θα ήταν πρόθυμες να απεμπολήσουν την εθνική τους νομισματική πολιτική.

Κατόπιν εμπεριστατωμένης οικονομετρικής ανάλυσης, προκύπτει ότι η πρώτη συνθήκη ικανοποιείται για την Κύπρο, καθώς οι τιμές στην Κύπρο και την Ευρωζώνη κινούνται παράλληλα. Έτσι, η κοινή νομισματική πολιτική της ΕΚΤ είναι ικανή να διατηρήσει τη σταθερότητα των τιμών στην Ευρωζώνη. Αντίθετα, η οικονομική δραστηριότητα Κύπρου και Ευρωζώνης δεν κινούνται

παράλληλα αν και αναμένεται ότι μετά την υιοθέτηση του Ευρώ η σύμπτυση της οικονομικής δραστηριότητας θα αυξηθεί σημαντικά. Στο ίδιο συμπέρασμα καταλήγει και ο Ottmar Issing, ο ιστορικά πρώτος Chief Economist της ΕΚΤ, καθώς μετά την υιοθέτηση του Ευρώ η οικονομική ολοκλήρωση ενισχύεται σημαντικά.¹

Επίσης, η δεύτερη συνθήκη ικανοποιείται για την Κύπρο σύμφωνα με τη μελέτη. Συγκεκριμένα, καταγράφεται μια στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ καθαρής μετανάστευσης² και ανεργίας στην Ευρωζώνη, δηλαδή όταν η ανεργία αυξάνεται περισσότεροι πολίτες αφήνουν τη χώρα τους για να μεταναστεύσουν στο εξωτερικό από ότι ξένοι μετανάστες στη χώρα. Έτσι, καταγράφεται μια σημαντική κινητικότητα της εργασίας στο εσωτερικό της Ευρωζώνης. Η κυπριακή οικονομία μόνο να ωφεληθεί μπορεί από το χαρακτηριστικό αυτό, καθώς έχει την τρίτη μικρότερη ανεργία στην ΕΕ - 4,7% - πίσω από την Δανία και την Ιρλανδία ενώ η ανεργία στην ΕΕ είναι 7,9%. Το χαμηλό ποσοστό ανεργίας μπορεί να δελεάσει

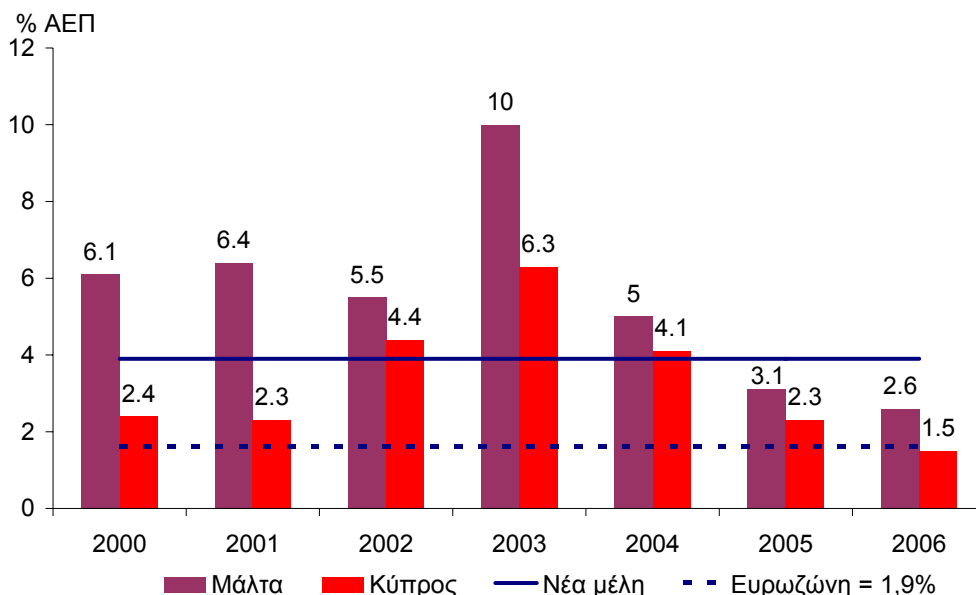
μετανάστες από άλλες χώρες της Ευρωζώνης όπου η ανεργία είναι μεγαλύτερη.

Η τρίτη συνθήκη που αναφέρεται στη δημοσιονομική πειθαρχία, ικανοποιείται στο μέγιστο βαθμό από την κυπριακή οικονομία. Στο **Διάγραμμα 1** παρατηρείται ότι το έλλειμμα της Κεντρικής Κυβέρνησης ήταν το 2006 1,5% του ΑΕΠ, 2 ½ ποσοστιαίες μονάδες κάτω του μέσου όρου των δέκα χωρών που εισήλθαν στην ΕΕ τον Μάιο του 2004 (Σλοβακία, Σλοβενία, Τσεχία, Λιθουανία, Κύπρος, Μάλτα, Πολωνία, Ουγγαρία, Εσθονία και Λετονία) και πολύ κοντά στο μέσο όρο της Ευρωζώνης.

3. Διεθνές εμπόριο και Ευρώ

Στην ενότητα αυτή γίνεται προσπάθεια για την ποσοτικοποίηση της επίδρασης στο διμερές εμπόριο μεταξύ των χωρών της Ευρωζώνης από την υιοθέτηση του Ευρώ. Για το σκοπό αυτό εκτιμάται ένα οικονομετρικό υπόδειγμα σύμφωνα με το οποίο το διμερές εμπόριο

Διάγραμμα 1.
Έλλειμμα Γενικής Κυβέρνησης σαν ποσοστό του ΑΕΠ, 2006

Σημείωση: Στα νέα μέλη συγκαταλέγονται οι χώρες που έγιναν μέλη της ΕΕ το Μάιο του 2004 (Σλοβακία, Σλοβενία, Τσεχία, Λιθουανία, Κύπρος, Μάλτα, Πολωνία, Ουγγαρία, Εσθονία και Λετονία). Οι μέσοι όροι για τα **Νέα μέλη** και την **Ευρωζώνη** αφορούν το 2006.

Πηγή: Eurostat, EFG Eurobank Research.

¹ Issing, O. (2001), "The single monetary policy of the European Central Bank: one size fits all", *International Finance*, Vol. 4, pp. 441-462.

² Η καθαρή μετανάστευση ορίζεται από τη διαφορά των μεταναστών που εισέρχονται στη χώρα μείον τους πολίτες της χώρας που μεταναστεύουν.

προσδιορίζεται από την οικονομική δραστηριότητα στις δύο χώρες σε πραγματικές τιμές και ανά κάτοικο και το αν οι δύο χώρες ανήκουν στην Ευρωζώνη ή όχι. Για την εκτίμηση αυτή κατασκευάστηκε ένα σύνολο (panel) από στοιχεία για το διμερές εμπόριο μεταξύ των χωρών της ΕΕ και την οικονομική δραστηριότητα για το χρονικό διάστημα 1999-2004, που συνολικά αποτελείται από 2,106 παρατηρήσεις.

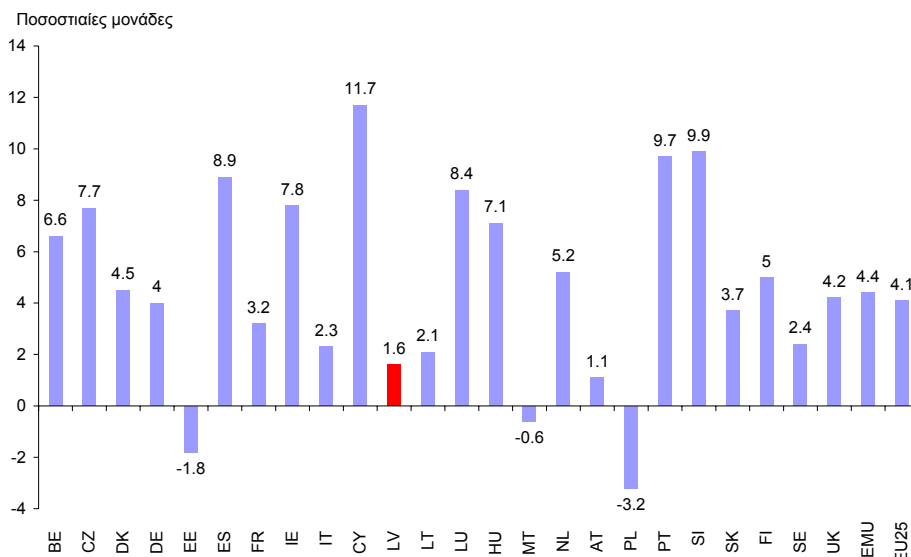
Σύμφωνα με την οικονομετρική εκτίμηση του προτεινόμενου υποδείγματος, η συμμετοχή μιας χώρας στην Ευρωζώνη βελτιώνει το εμπόριο κατά 52%. Η βελτίωση αυτή είναι εντός των ορίων 30-90% που αναφέρει στη μελέτη του ο Andrew Rose,³ όπου συνοψίζονται τα αποτελέσματα παρόμοιων εκτιμήσεων για άλλες περιοχές. Η βελτίωση του εμπορίου από την υιοθέτηση του Ευρώ θα δώσει ώθηση στην κυπριακή οικονομία το διμερές εμπόριο της οποίας με την ΕΕ είναι μεγαλύτερο από εκείνο άλλων μεγαλύτερων κρατών όπως

η Ιταλία και Ισπανία που αποτελούν την τρίτη και τέταρτη, αντίστοιχα μεγαλύτερη οικονομία στην Ευρωζώνη. Μέσω του διεθνούς εμπορίου οι καταναλωτές έχουν περισσότερες καταναλωτικές επιλογές, καθώς μπορούν να επιλέξουν μεταξύ περισσότερων. Μάλιστα, σύμφωνα με τους Jeffrey Frankel και David Romer⁴ η ενίσχυση κατά 1% του εμπορίου ως ποσοστό του ΑΕΠ βελτιώνει την οικονομική δραστηριότητα ανά άτομο κατά 0,5% τουλάχιστον.

4. Οι προκλήσεις που αντιμετωπίζει η κυπριακή οικονομία

Στην ενότητα αυτή της μελέτης παρατίθενται οι προκλήσεις που η κυπριακή οικονομία καλείται να αντιμετωπίσει. Οι κυριότερες προκλήσεις κατά σειρά σπουδαιότητας είναι τρεις. Πρώτον, η γήρανση του πληθυσμού. Σύμφωνα με την ΕΕ⁵, σε 50 χρόνια περίπου οι δημόσιες δαπάνες λόγω γήρανσης του πληθυσμού για

Διάγραμμα 2. Η προβλεπόμενη μεταβολή των δημοσίων δαπανών λόγω γήρανσης του πληθυσμού της περίοδο 2005-2050

Σημείωση: AT-Αυστρία, BE-Βέλγιο, CY-Κύπρος, CZ-Τσεχία, DK-Δανία, ES-Ισπανία, EE-Εστονία, FI-Φινλανδία, FR-Γαλλία, DE-Γερμανία, HU-Ουγγαρία, IE-Ιρλανδία, IT-Ιταλία, LV-Λετονία, LT-Λιθουανία, LU-Λουξεμβούργο, MT-Μάλτα, NL-Ολλανδία, PL-Πολωνία, PT-Πορτογαλία, SK-Σλοβακία, SI-Σλοβενία, SE-Σουηδία, UK-Ηνωμένο Βασίλειο, EMU-Ευρωπαϊκή Ένωση, EU25-Ευρωπαϊκή Ένωση.

Πηγή: European Commission (2006), "The long-term sustainability of public finances in the European Union," Directorate General for Economic and Financial Affairs No. 4.

³ Rose, A.K. (2004), "A meta-analysis of the effect of common currencies on international trade", *National Bureau of Economic Research*, Working Paper 10373.

⁴ Frankel A.J. and D. Romer (1999), "Does trade cause growth?", *American Economic Review*, Vol. 89, pp. 379-399.

⁵ European Commission (2006), "The long-term sustainability of public finances in the European Union," Directorate General for Economic and Financial Affairs No. 4.

συντάξεις και ιατρική περίθαλψη αναμένονται σημειώσουν τη μεγαλύτερη αύξηση μεταξύ των χωρών της ΕΕ (**Διάγραμμα 2**). Η αύξηση των δημοσίων δαπανών λόγω γήρανσης του πληθυσμού θα προκαλέσει αύξηση του Δημόσιου Χρέους κατά 178,9 ποσοστιαίες μονάδες το 2050 από 70,3% του ΑΕΠ το 2005 όταν για την Μάλτα η αντίστοιχη αναμενόμενη αύξηση του χρέους είναι μόλις 4,3 ποσοστιαίες μονάδες. Εξαιτίας της αύξησης αυτής, η κυπριακή οικονομία κατατάσσεται στις χώρες υψηλού κινδύνου μαζί με τις Τσεχία, Ελλάδα, Ουγγαρία, Πορτογαλία και Σλοβενία.

Δεύτερον, το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών της κυπριακής οικονομίας χειροτερεύει διαρκώς από το 2001 και μετά, φτάνοντας το 5,9% του ΑΕΠ το 2006. Η χειροτέρευση αυτή οφείλεται κατά κύριο λόγο στη χειροτέρευση του εμπορικού ισοζυγίου. Μετά την υιοθέτηση του Ευρώ η Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου θα χάσει την αυτονομία της και δεν θα είναι σε θέση να υποτιμήσει το νόμισμα προκειμένου να εξαλειφθεί το έλλειμμα τρεχουσών συναλλαγών. Ακόμα, το χαμηλό ποσοστό ανεργίας στην Κύπρο ενδέχεται να προσελκύσει περισσότερους ξένους εργαζόμενους όταν ήδη το 2006 το 16,8% των εργαζομένων στην Κύπρο ήταν ξένοι. Οι ξένοι εργάτες θα μεταβιβάζουν μέρος των αμοιβών τους στις οικογένειες τους στο εξωτερικό με αποτέλεσμα οι τρέχουσες μεταβιβάσεις να συμβάλλουν αρνητικά στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών.

Τρίτον, το ενδεχόμενο υψηλότερου πληθωρισμού στην Κύπρο μετά την υιοθέτηση του Ευρώ. Με βάση τη μέχρι τώρα εμπειρία των χωρών που υιοθέτησαν το Ευρώ, ο πληθωρισμός αυξήθηκε μετά την είσοδο των χωρών αυτών στην Ευρωζώνη για δύο λόγους: α. λόγω της σύγκλισης στους ονομαστικούς μισθούς και την παραγωγικότητα, καθώς κάποιες χώρες ξεκινούσαν από χαμηλά επίπεδα ενώ άλλες από υψηλότερα και β. λόγω των στρογγυλοποιήσεων κατά τη διαδικασία μετατροπής των τιμών. Μάλιστα, από το 2002 και μετά η δυσανεμία των ευρωπαίων πολιτών για το Ευρώ όπως καταγράφεται στο ΕΥΡΩΒΑΡΟΜΕΤΡΟ οφείλεται κυρίως στην αύξηση των τιμών. Στο τελευταίο ΕΥΡΩΒΑΡΟΜΕΤΡΟ (Σεπτέμβριος 2006), οκτώ στους δέκα πολίτες χωρών μελών της Ευρωζώνης που θεωρούν ότι η υιοθέτηση του

Ευρώ ήταν ζημιογόνος για την χώρα τους αποδίδουν τη δυσανεμία τους στις υψηλότερες τιμές μετά το Ευρώ. Εκτιμάται ότι οι τιμές στην Κύπρο δεν θα αυξηθούν σημαντικά μετά την υιοθέτηση του Ευρώ, καθώς οι ονομαστικοί μισθοί και η παραγωγικότητα στην Κύπρο είναι πολύ κοντά στο μέσο όρο της Ευρωζώνης.

5. Συμπέρασμα

Η μελέτη προσπάθησε να αξιολογήσει τη συμμετοχή της Κύπρου στην Ευρωζώνη στα πλαίσια της θεωρίας των ΑΝΠ. Σύμφωνα με την ανάλυση που προηγήθηκε, οι τιμές στην Κύπρο και την Ευρωζώνη κινούνται παράλληλα, όχι όμως και η οικονομική δραστηριότητα. Ωστόσο, αναμένεται ότι μετά την υιοθέτηση του Ευρώ η οικονομική δραστηριότητα σε Κύπρο και Ευρωζώνη θα συγκλίνουν σημαντικά, με αποτέλεσμα να μην είναι ζημιογόνος για την Κύπρο η άρση της ανεξαρτησίας της Κεντρικής Τράπεζας της Κύπρου. Επιπλέον, καταγράφεται σημαντική κινητικότητα της εργασίας στην Ευρωζώνη που μπορεί να ενισχύσει την εισροή μεταναστών στην Κύπρο λόγω της πολύ χαμηλής ανεργίας. Ακόμα, το έλλειμμα της Γενικής Κυβέρνησης είναι κάτω από το 3% του ΑΕΠ που είναι το όριο της συνθήκης του Μάαστριχτ για την είσοδο στην Ευρωζώνη.

Η συμμετοχή στην Ευρωζώνη θα βελτιώσει την οικονομική δραστηριότητα στην Κύπρο μέσω του διεθνούς εμπορίου. Τα αποτελέσματα κατάλληλης οικονομετρικής ανάλυσης συντείνουν στο συμπέρασμα ότι η υιοθέτηση του Ευρώ βελτίωσε το διεθνές εμπόριο κατά 52%.

Οι κυριότερες προκλήσεις της κυπριακής οικονομίας είναι τρεις. Πρώτον, η γήρανση του πληθυσμού που θα επιβαρύνει σε 50 χρόνια το Δημόσιο Χρέος κατά 178,9 ποσοστιαίες μονάδες σύμφωνα με την ΕΕ. Δεύτερον, το σημαντικό έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών του οποίου η εξισορρόπηση γίνεται δυσκολότερη μετά την υιοθέτηση του Ευρώ, αφού η Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου δεν θα μπορεί να υποτιμήσει το νόμισμα. Τρίτον, ο υψηλότερος πληθωρισμός λόγω στρογγυλοποιήσεων των τιμών μετά την μετατροπή τους από κυπριακές λίρες σε Ευρώ.

Κύπρος: Επιχειρηματικό Περιβάλλον & Ανταγωνιστικότητα

Θεοδόσιος Σαμπανιώτης
Senior Economic Analyst

- Η Κύπρος προσφέρει ένα ευνοϊκό επιχειρηματικό περιβάλλον, όπως αποδεικνύεται από τις υψηλές εισροές FDI και την υψηλή αποδοτικότητα των επιχειρήσεων. Ειδικά στον τομέα των υπηρεσιών, ο οποίος παρουσιάζει και υψηλή παραγωγικότητα
- Οι επιχειρήσεις της Κύπρου απολαμβάνουν το χαμηλότερο φορολογικό συντελεστή στην ΕΕ-27, χαμηλό φορτίο γραφειοκρατικών διαδικασιών και ένα υψηλά εκπαιδευμένο εργατικό δυναμικό. Η φορολογική επιβάρυνση της εργασίας είναι επίσης η χαμηλότερη στην ΕΕ-27.
- Παρόλα αυτά, η διεθνής ανταγωνιστικότητα της κυπριακής οικονομίας εμφανίζεται χαμηλή στις διεθνείς κατατάξεις και το έλλειμμα τρεχουσών συναλλαγών διευρύνεται συνεχώς: Το ιστορικά υψηλό έλλειμμα στο εμπόριο αγαθών αντισταθμίζεται εν μέρει από το πλεόνασμα στο εμπόριο υπηρεσιών.
- Το μοναδιαίο ονομαστικό κόστος εργασίας αυξάνεται γρηγορότερα από το μέσο όρο της ΕΕ-27. Οι μισθολογικές πιέσεις εξαιτίας των συνθηκών υψηλής απασχόλησης και χαμηλής ανεργίας στην αγορά εργασίας μετριάζονται από την αυξανόμενη προσφορά ξένου εργατικού δυναμικού.
- Η ενίσχυση της παραγωγικότητας μέσω τεχνολογικών βελτιώσεων και της καινοτομίας είναι απαραίτητη προκειμένου να βελτιωθεί η ανταγωνιστικότητα και να μειωθεί το υψηλό έλλειμμα τρεχουσών συναλλαγών.

1. Εισαγωγή

Η Κύπρος είναι μια μικρή ανοικτή οικονομία, η οποία μετασχηματίστηκε τις δεκαετίες του '80 και του '90. Η γεωργία και ο μεταποιητικός τομέας μειώθηκαν σε μέγεθος υπέρ των υπηρεσιών, κυρίως του εμπορίου, του τουρισμού και των τραπεζικών υπηρεσιών.

Οικονομίες όπως της Κύπρου αντιμετωπίζουν σοβαρές προκλήσεις λόγω του μικρού μεγέθους τους: Έλλειψη οικονομικών κλίμακας, σημαντικές δαπάνες υποδομής, περιορισμένοι πόροι και μεγάλη εξάρτηση / ευπάθεια προς τον εξωτερικό κόσμο. Η παγκοσμιοποίηση δίνει περαιτέρω έμφαση σε αυτά τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα. Οι προσπάθειες της Κύπρου είναι συνεχείς για μια οικονομία που θα στηρίζεται στη μεγαλύτερη διεθνή ανταγωνιστικότητα.

Η είσοδος στην ΕΕ και ειδικά η υιοθέτηση του ευρώ τονίζουν την αποφασιστικότητα της Κύπρου να ενσωματωθεί στην ευρωπαϊκή οικονομία. Παρέχουν επίσης ασφάλη και προβλέψιμη πρόσβαση στις διεθνείς αγορές. Νέες προκλήσεις παρουσιάζονται, όπως η υιοθέτηση των κανονισμών της ΕΕ και το κόστος εναρμόνισης. Η μεταρρύθμιση του φορολογικού καθεστώτος προκειμένου να προσαρμοστεί σε αυτούς τους κανονισμούς είναι ένα παράδειγμα της επιτυχίας της Κύπρου.

2. Οι κυπριακές επιχειρήσεις

Η κυπριακή οικονομία βασίζεται στις υπηρεσίες. Τις δεκαετίες του '80 και του '90 το μερίδιο των υπηρεσιών επεκτάθηκε τόσο στο ΑΕΠ (1980: 55,1% του ΑΕΠ, 1990: 65,7%, 2006: 77,8%) όσο και την απασχόληση (1980: 45,8%, 1990: 57,2%, 2006: 73%) εις βάρος του πρωτογενούς και του δευτερογενούς τομέα. Στο Διάγραμμα 1 παρουσιάζεται η συμβολή στο ΑΕΠ των επιχειρηματικών τομέων της κυπριακής οικονομίας. Στο Διάγραμμα 2 παρουσιάζεται η απασχόληση ανά επιχειρηματικό τομέα. Η απασχόληση επικεντρώνεται στο εμπόριο, τη μεταποίηση και τον τουρισμό.

Οι πιο δυναμικοί τομείς της κυπριακής οικονομίας με βάση το δείκτη δημιουργίας νέων επιχειρήσεων είναι οι

κατασκευές, ο τουρισμός και οι επιχειρήσεις εκμετάλλευσης ακινήτων. Οι Μεσαίες και Μικρές Επιχειρήσεις (ΜΜΕ) έχουν ιδιαίτερη σημασία για την κυπριακή οικονομία. Οι πολύ μικρές επιχειρήσεις (1 – 9 εργαζόμενοι) απασχολούν το 39% των εργαζομένων στον επιχειρηματικό τομέα της οικονομίας, οι μικρές επιχειρήσεις (10 – 49 εργαζόμενοι) το 24%, οι μεσαίες (50 – 249 εργαζόμενοι) το 20% και οι μεγάλες (πάνω από 250 εργαζόμενοι) μόνο το 17% (Διάγραμμα 2).

3. Επιχειρηματικό περιβάλλον

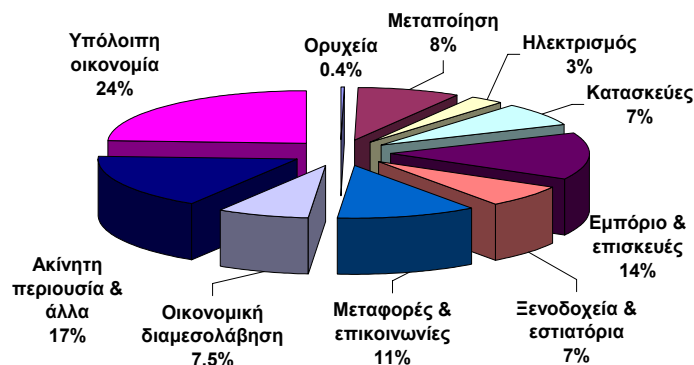
Οι υψηλές άμεσες ξένες επενδύσεις (FDI) και η υψηλή αποδοτικότητα των κυπριακών επιχειρήσεων αποτελούν απόδειξη του ευνοϊκού επιχειρηματικού περιβάλλοντος της Κύπρου. Το υψηλό έλλειμμα τρεχουσών συναλλαγών (CA) χρηματοδοτείται από τις υψηλές FDI. Έχοντας υπόψη ότι περισσότερες από τις μισές ξένες επενδύσεις είναι επανεπενδυμένα κέρδη, οι καθαρές FDI κάλυψαν περισσότερο από το 100% του ελλείμματος το 2002 και το 2003, μόνο το μισό το 2004 και περισσότερο από το 70% το 2005 και 2006. Οι τομείς της ακίνητης περιουσίας, το εμπόριο και οι χρηματοοικονομικές υπηρεσίες προσέλκυαν το μεγαλύτερο μέρος των FDI την περίοδο 2000 – 2005 (Διάγραμμα 3).

Οι κυπριακές επιχειρήσεις στους μη χρηματοοικονομικούς τομείς της οικονομίας επιδεικνύουν υψηλή αποδοτικότητα⁶, ξεπερνώντας των μέσο όρο της ΕΕ-25 σε όλους τους τομείς (Διάγραμμα 4).

Οι κυπριακές επιχειρήσεις απολαμβάνουν χαμηλό φόρτο γραφειοκρατικών διαδικασιών και χαμηλή φορολογία. Το φορολογικό καθεστώς στην Κύπρο, έπειτα από τη μεταρρύθμισή του 2003, είναι πλήρως εναρμονισμένο με τους κανονισμούς της ΕΕ και τις απαιτήσεις του ΟΟΣΑ. Ο φορολογικός συντελεστής των επιχειρήσεων στην Κύπρο είναι ο χαμηλότερος στην ΕΕ-27 (Διάγραμμα 5) χωρίς μάλιστα να επηρεάζει τα φορολογικά έσοδα από τις επιχειρήσεις, τα οποία είναι διπλάσια ως ποσοστό του ΑΕΠ από το μέσο όρο της ΕΕ-25.

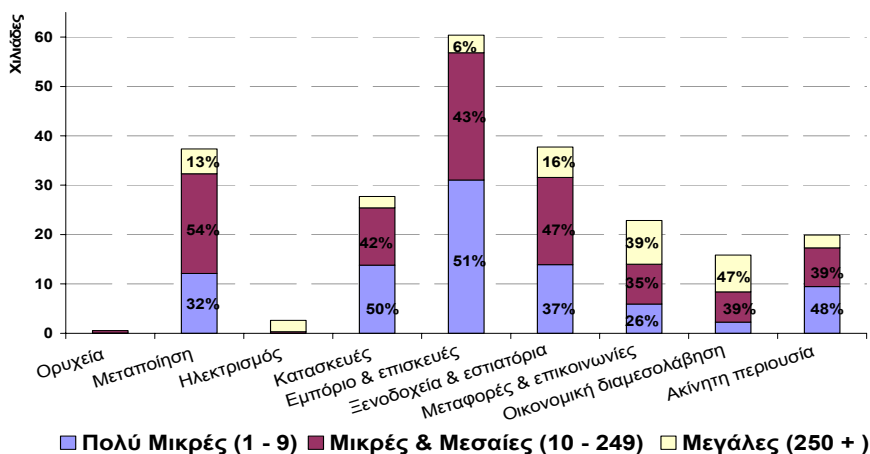
⁶ Η αποδοτικότητα δίδεται από τον Ακαθάριστο Λόγο Λειτουργίας (Gross operating rate) που ορίζεται, σύμφωνα με τη Eurostat, ως το μεικτό επιχειρησιακό πλεόνασμα σαν ποσοστό του κύκλου εργασιών. Ως μεικτό επιχειρησιακό πλεόνασμα ορίζεται η παραγόμενη προστιθέμενη αξία μείον το κόστος προσωπικού.

Διάγραμμα 1
ΑΕΠ ανά επιχειρηματικό τομέα, 2006

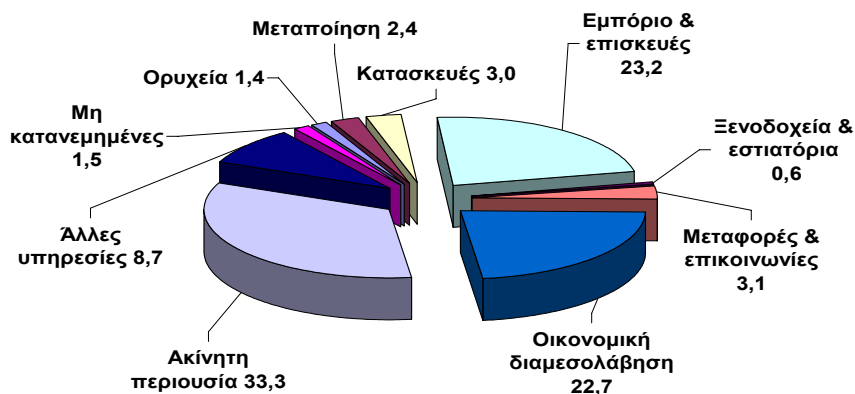
Πηγή: Eurostat

Διάγραμμα 2
Απασχόληση ανά επιχειρηματικό τομέα και μέγεθος επιχείρησης, 2005

Πηγή: CYPSTAT, Census of establishments 2005

Διάγραμμα 3
FDI ανά επιχειρηματικό τομέα, 2000 - 2005

Πηγή: Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου

Ο ανώτερος φορολογικός συντελεστής για φυσικά πρόσωπα στην Κύπρο είναι 30%, ο χαμηλότερος στην ΕΕ-27. Σύμφωνα με μία έρευνα του ΟΟΣΑ για τη φορολόγηση της εργασίας, στην Κύπρο η φορολογική επιβάρυνση⁷ των μισθών είναι η μικρότερη στην ΕΕ-27 (Διάγραμμα 6).

Οι κυπριακές επιχειρήσεις ευνοούνται, επίσης, από την παρουσία ενός υψηλά εκπαιδευμένου εργατικού δυναμικού. Η αγορά εργασίας στην Κύπρο χαρακτηρίζεται από υψηλά ποσοστά πλήρους απασχόλησης (67% το 2006) – η μερική και η προσωρινή απασχόληση όπως και στην Ελλάδα είναι μικρή – και χαμηλή ανεργία (4,5% το 2006).

Στην Κύπρο απασχολείται ένας μεγάλος αριθμός ξένων εργαζομένων. Οι ελλείψεις εργατικού δυναμικού οδήγησαν σε μια αύξηση της προσφοράς ξένου εργατικού δυναμικού τα τελευταία χρόνια. Το 2006, οι ξένοι εργαζόμενοι αντιπροσώπευαν το 16,8% της συνολικής απασχόλησης, ποσοστό διπλάσιο σχεδόν από το 2000. Σύμφωνα με τις επίσημες εκτιμήσεις, ο αριθμός ξένων εργαζομένων έφθασε τις 60 χιλιάδες το 2006. Σύμφωνα με την ανάλυση του Μ. Δαβραδάκη σε αυτό τον τόμο, η πιθανότητα στο μέλλον υψηλότερης μετανάστευσης στην Κύπρο, ως αποτέλεσμα της εισόδου ΟΝΕ, είναι πολύ υψηλή. Η πλειονοψηφία των ξένων εργατών το 2005 απασχολούνταν ως οικιακοί βοηθοί και στον τουρισμό. Στον τουρισμό, το 1/3 της απασχόλησης ήταν ξένοι.

Η παραπάνω αύξηση στην προσφορά ξένου εργατικού δυναμικού δεν αποδείχτηκε δυσμενής για το εγχώριο εργατικό δυναμικό. Η ανεργία μεταξύ του ανειδίκευτου εγχώριου εργατικού δυναμικού δεν επηρεάστηκε και οι Κύπριοι εργαζόμενοι κινήθηκαν προς υψηλότερης ειδίκευσης θέσεις εργασίας. Πρόσφατες εμπειρικές μελέτες⁸ του αντίκτυπου στις αμοιβές έχουν βρει μια σημαντική επίδραση μείωσης στο ρυθμό αύξησης των αμοιβών ανειδίκευτης εργασίας. Αντίθετα, οι ειδικευμένοι

εργαζόμενοι έχουν ωφεληθεί από αυτές τις δομικές αλλαγές.

4. Διεθνής ανταγωνιστικότητα

Η Κύπρος δεν κατατάσσεται ψηλά όσον αφορά την διεθνή ανταγωνιστικότητά της, σύμφωνα με δείκτες όπως αυτοί του World Economic Forum (WEF). Η Κύπρος το 2006 κατατάσσονταν 46^η ανάμεσα σε 125 χώρες από 41^η τον προηγούμενο χρόνο. Το έλλειμμα ανταγωνιστικότητας φαίνεται και από το έλλειμμα στο Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών: 5,9% του ΑΕΠ το 2006 από 2,2% το 2003.

Μια προσεκτικότερη εξέταση του ελλείμματος αποκαλύπτει μια διαφοροποίηση μεταξύ του ισοζυγίου στο εμπόριο αγαθών και του ισοζυγίου στο εμπόριο υπηρεσιών. Το τεράστιο και συνεχώς διογκούμενο έλλειμμα στο εμπόριο αγαθών αντισταθμίζεται (εν μέρει μόνο) από το πλεόνασμα στο εμπόριο υπηρεσιών. Το έλλειμμα στο εμπόριο αγαθών αντικατοπτρίζει την χαμηλή ανταγωνιστικότητα των μεταποιητικών επιχειρήσεων της Κύπρου, οι οποίες αντιμετωπίζουν έντονο ανταγωνισμό από χώρες με χαμηλότερο κόστος εργασίας. Να σημειωθεί ότι μεγάλο μέρος των εξαγωγών αποτελείται από επανεξαγωγές.

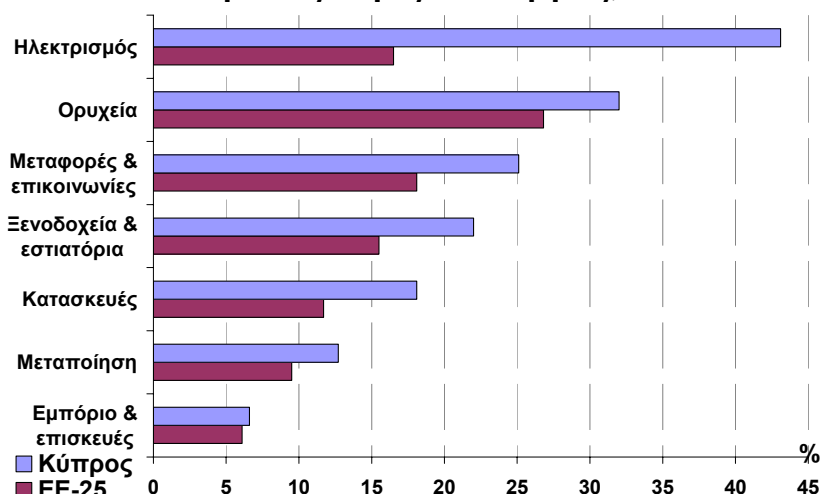
Στο Διάγραμμα 7 μπορούμε να δούμε την εξέλιξη του πλεονάσματος υπηρεσιών και τη σύνθεσή του. Δεν υπάρχει καμία σημαντική διαφοροποίηση κατά τη διάρκεια της περιόδου 2002-06. Η χειροτέρευση στον τουριστικό τομέα αντισταθμίστηκε από τη βελτίωση στις άλλες επιχειρηματικές υπηρεσίες και στις μεταφορές. Αυτές οι εξελίξεις αντικατοπτρίζουν τα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα της Κύπρου στους τομείς των υπηρεσιών, όπως ο τουρισμός, οι χρηματοοικονομικές και οι επιχειρηματικές υπηρεσίες. Αυτοί οι τομείς παρουσιάζουν και την υψηλότερη αποδοτικότητα, καθώς επίσης και μεγάλες εισροές FDI.

Η επιδείνωση του Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών θα μπορούσε να οφείλεται σε απώλεια ανταγωνιστικότητας σε επίπεδο τιμών ή κόστους. Η ανταγωνιστικότητα τιμών, όπως μετρίεται από την πραγματική αποτελεσματική συναλλαγματική ισοτιμία (REER) βασισμένη στο σχετικό δείκτη τιμών καταναλωτή, παρουσιάζει επιδείνωση από τα

⁷ Στη φορολογική επιβάρυνση συμπεριλαμβάνονται και οι εισφορές κοινωνικής ασφάλισης. Τα στοιχεία αφορούν το μισθό άγαμου χωρίς παιδιά που λαμβάνει το μέσο μισθό.

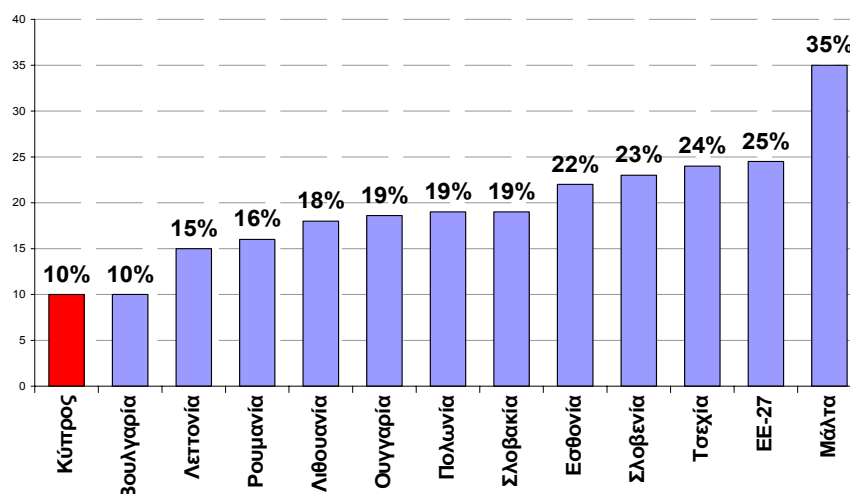
⁸ Michael M., L. Christofides, C. Hadjiyiannis, S. Clerides, M. Stephanides and M. Michalopoulou (2006), "The effect of immigration on the wages of Cypriot workers", University of Cyprus Economics Research Centre, Economic Policy Paper 11-06, October 2006.

Διάγραμμα 4
Ακαθάριστος λόγος λειτουργίας, 2004

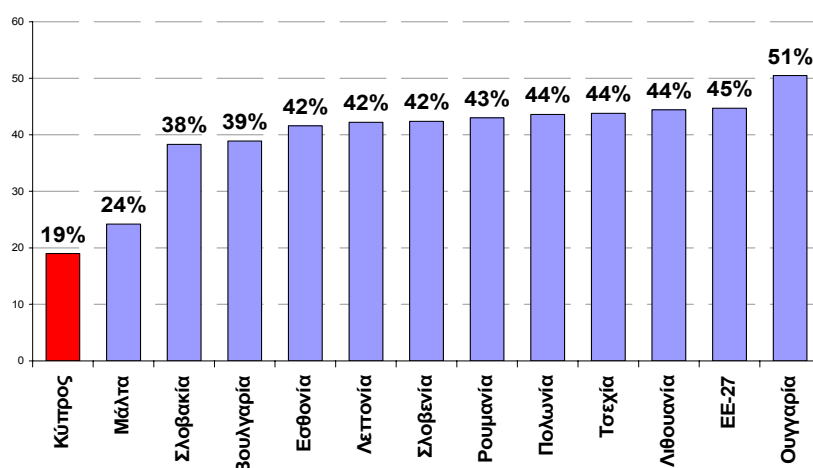
Πηγή: Eurostat

Διάγραμμα 5
Ανώτερος φορολογικός συντελεστής για τις επιχειρήσεις, 2007

Πηγή: Eurostat

Διάγραμμα 6
Συνολική φορολογική επιβάρυνση³ της εργασίας, 2005

Πηγή: ΟΟΣΑ, Taxing wages report (2007).

μέσα του 2001. Από την αρχή του 2005, όμως, το REER έχει σταθεροποιηθεί. Σύμφωνα με το Πρόγραμμα Σύγκλισης 2006-2010, αυτή η μεγάλη ανατίμηση της συνδεμένης με το ευρώ Κυπριακής Λίρας προκύπτει κατά ένα μεγάλο μέρος από τις αλλαγές στις ονομαστικές συναλλαγματικές ισοτιμίες. Οι σχετικές τιμές είχαν επίσης, αν και πολύ μικρότερη, επίδραση στις βασικές διμερείς πραγματικές συναλλαγματικές ισοτιμίες.

Όσον αφορά την ανταγωνιστικότητα κόστους, το μοναδιαίο ονομαστικό κόστος εργασίας (NULC), το οποίο αντιπροσωπεύει το κόστος εργασίας προκειμένου να παραχθεί μια μονάδα του ΑΕΠ, έχει αυξηθεί με ετήσιο ρυθμό 3,5% κατά τη διάρκεια της περιόδου 2001 - 2006. Αυτή η αύξηση ήταν υψηλότερη από την αύξηση του μέσου όρου της ΕΕ-27, κάτι που υποδηλώνει επιδείνωση της ανταγωνιστικότητας. Η Κύπρος έχει το 4^ο μεγαλύτερο NULC στην ΕΕ-27 το 2006 (Διάγραμμα 8). Ο συνεχώς αυξανόμενος αριθμός ξένων εργατών βοηθά, όμως, στον περιορισμό των πιέσεων στο κόστος εργασίας, όπως επίσης και η πολιτική της κυπριακής κυβέρνησης σε συμφωνία με τα συνδικάτα για χαμηλές αυξήσεις στο δημόσιο τομέα.

Η σημασία της παραγωγικότητας για την ανάπτυξη της Κύπρου και τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των κυπριακών επιχειρήσεων είναι μεγάλη. Η Κύπρος κατατάσσεται χαμηλότερα του μέσου όρου της ΕΕ-25 όσον αφορά την παραγωγικότητα της εργασίας αλλά με εξαίρεση τη Μάλτα, υψηλότερα των υπόλοιπων νέων κρατών μελών της ΕΕ. Η παραγωγικότητα στην Κύπρο βελτιώνονταν μέχρι το 2001, ενώ η τάση αντιστράφηκε το 2002 – 2003. Από το 2004 άρχισε να βελτιώνεται εκ νέου, βοηθώντας και στη μείωση της επίδρασης από το αυξανόμενο κόστος εργασίας.

Μια σύγκριση της παραγωγικότητας⁹ μεταξύ των επιχειρηματικών τομέων της κυπριακής οικονομίας παρουσιάζεται στο Διάγραμμα 9, όπου παρατηρούμε μια παρόμοια εικόνα με την αποδοτικότητα. Η διαφοροποίηση στον τουρισμό οφείλεται στην υποεκτίμηση της παραγωγικότητας του λόγω των υψηλών ποσοστών

μερικής απασχόλησης. Η Κύπρος εμφανίζει επίσης υψηλότερη παραγωγικότητα από τα υπόλοιπα νέα κράτη μέλη στους τομείς των υπηρεσιών.

5. Καινοτομία και νέες τεχνολογίες

Μια από τις προκλήσεις της κυπριακής οικονομίας είναι η προώθηση της καινοτομίας και η ανάπτυξη μιας κοινωνίας βασισμένης στη γνώση. Η αναδιάρθρωση της παραγωγής με βάση την καινοτομία και τις νέες τεχνολογίες είναι μεγάλης σπουδαιότητας για την παραγωγικότητα και την ανταγωνιστικότητα.

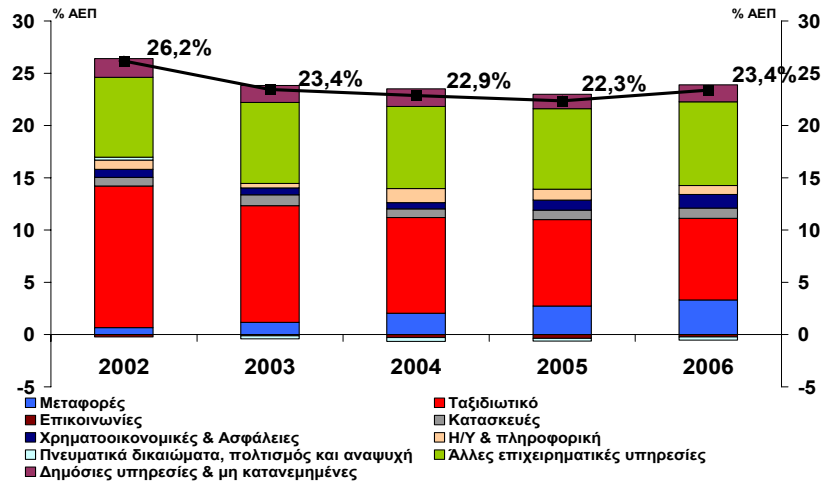
Αναγνωρίζοντας αυτή τη σημασία, η κυπριακή κυβέρνηση έχει θέσει ένα φιλόδοξο στόχο, την αύξηση των δαπανών έρευνας και ανάπτυξης (R&D) σε 1% του ΑΕΠ το 2010 από 0,4% το 2005. Σήμερα η Κύπρος βρίσκεται πολύ χαμηλά σε σχέση με τον μέσο όρο της ΕΕ- 25, αν και τα τελευταία χρόνια έχει παρατηρηθεί μια αύξηση, αφού το ποσοστό έχει σχεδόν διπλασιαστεί από το 1998 (0,22%). Η κυβέρνηση της Κύπρου ενδιαφέρεται περισσότερο για την αποτελεσματικότητά των δαπανών, δηλαδή τη σύνδεση μεταξύ των R&D δραστηριοτήτων και της παραγωγής. Σημαντική είναι επίσης και η προέλευση των πόρων. Σύμφωνα με τους στόχους που τέθηκαν στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Βαρκελώνης το 2002, τα 2/3 της χρηματοδότησης πρέπει να είναι ιδιωτικά κεφάλαια. Σήμερα τα 2/3 της χρηματοδότησης στην Κύπρο είναι κρατικοί πόροι.

6. Συμπεράσματα

Η Κύπρος παρέχει ένα ευνοϊκό περιβάλλον στις επιχειρήσεις για να δραστηριοποιηθούν. Αυτό αποδεικνύεται από τις υψηλές εισροές άμεσων ξένων επενδύσεων, καθώς και την υψηλή αποδοτικότητα των επιχειρήσεων, ιδίως στον τομέα των υπηρεσιών, ο οποίος παρουσιάζει και υψηλότερη παραγωγικότητα. Οι κυπριακές επιχειρήσεις απολαμβάνουν το χαμηλότερο φορολογικό συντελεστή στην ΕΕ-27, χαμηλό φόρτο γραφειοκρατικών διαδικασιών και ένα υψηλά εκπαιδευμένο εργατικό δυναμικό. Η φορολογία των φυσικών προσώπων είναι επίσης η χαμηλότερη στην ΕΕ-27.

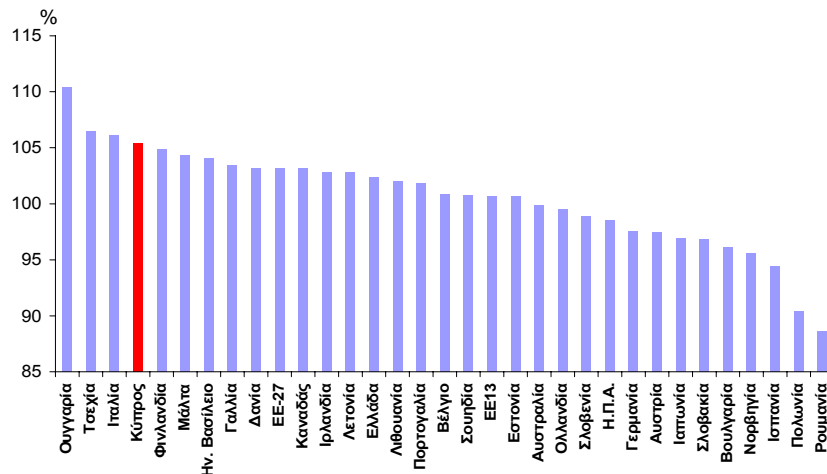
⁹ Όπως ορίζεται από τη Eurostat: Προφανής παραγωγικότητα της εργασίας (apparent labor productivity): προστιθέμενη αξία ανά απασχολούμενο (value added per person employed)

Διάγραμμα 7
Σύνθεση πλεονάσματος ισοζυγίου υπηρεσιών

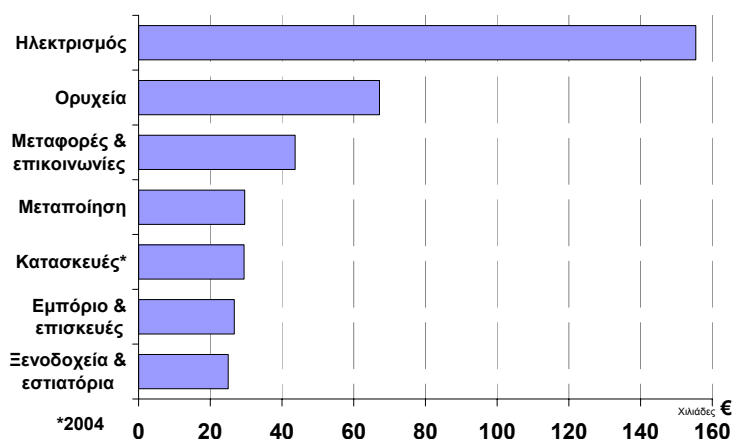
Πηγή: Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου

Διάγραμμα 8
NULC σε σχέση με το μέσο NULC 35 βιομηχανικών χωρών, 2006

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Eurobank Research

Διάγραμμα 9
Παραγωγικότητα ανά επιχειρηματικό τομέα, 2005
Προστιθέμενη αξία ανά απασχολούμενο

Πηγή: Eurostat

Η διεθνής ανταγωνιστικότητα της κυπριακής οικονομίας εμφανίζεται χαμηλή στις διεθνείς κατατάξεις. Το έλλειμμα τρεχουσών συναλλαγών διευρύνεται συνεχώς. Το ιστορικά υψηλό έλλειμμα στο εμπόριο αγαθών αντισταθμίζεται εν μέρει από το πλεόνασμα στο εμπόριο υπηρεσιών. Το πρόβλημα στην ανταγωνιστικότητα εμφανίζεται να είναι κυρίως πρόβλημα κόστους. Το μοναδιαίο ονομαστικό κόστος εργασίας αυξάνεται γρηγορότερα από ότι ο μέσος όρος της ΕΕ-27. Οι μισθολογικές πιέσεις εξαιτίας των συνθηκών υψηλής απασχόλησης και χαμηλής ανεργίας στην αγορά εργασίας της Κύπρου μετριάζονται από την αυξανόμενη προσφορά ξένου εργατικού δυναμικού και της μισθολογικής πολιτικής στο δημόσιο τομέα.

Τα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα που διαθέτει η Κύπρος στον τομέα των υπηρεσιών πρέπει να ενισχυθούν ώστε να μπορεί να επιτευχθεί ένα διατηρήσιμο έλλειμμα τρεχουσών συναλλαγών. Οι συνήθεις πολιτικές για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας είναι η μείωση του κόστους και η αύξηση της παραγωγικότητας με την αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών και την προώθηση της καινοτομίας στην παραγωγή. Η κυπριακή κυβέρνηση σχεδιάζει να προωθήσει την καινοτομία ενισχύοντας την χρηματοδότηση των δραστηριοτήτων R&D, επικεντρώνοντας την προσοχή της στην σύνδεση τους με την παραγωγή.

Η Πορεία του Τουρισμού στην Κύπρο

Κώστας Ε. Βορλόου
Research Economist

- Η Κύπρος είναι μια ώριμη τουριστική αγορά που γνώρισε εκρηκτικούς ρυθμούς ανάπτυξης στο παρελθόν, επενδύοντας σε σημαντικό βαθμό στην ιδέα «Ήλιος και Θάλασσα».
- Η μείωση των τουριστικών αφίξεων τα τελευταία χρόνια, είναι ευρύτερο φαινόμενο και αφορά αρκετούς μεσογειακούς προορισμούς. Ωστόσο, αναδεικνύει την ανάγκη για ριζικές τομές στην ανταγωνιστικότητα του κυπριακού τουριστικού προϊόντος.
- Παρά τις υψηλές εισπράξεις ανά τουρίστα, και τη δυνατότητα της Κύπρου να προσελκύει τουρίστες υψηλού εισοδήματος, η Κύπρος πρέπει να αποκτήσει πρόσβαση σε νέες αγορές-χώρες και να αυξήσει το μερίδιο της αγοράς της στην ευρύτερη περιοχή. Η αύξηση των αφίξεων από Ελλάδα και Ρωσία τα πρόσφατα χρόνια είναι μια πολλή θετική εξέλιξη.
- Το στρατηγικό σχέδιο του Κυπριακού Οργανισμού Τουρισμού είναι ένα βήμα προς την σωστή κατεύθυνση. Απαιτείται να προασπιστεί η ανταγωνιστικότητα και η κερδοφορία του τομέα της στέγασης (ξενοδοχεία και καταλύματα) που είναι πρωταρχικής σημασίας.

1. Εισαγωγή

Η Κύπρος, το τρίτο μεγαλύτερο νησί της Μεσογείου έπειτα από τη Σικελία και τη Σαρδηνία, βρίσκεται στρατηγικά τοποθετημένη στην ανατολική άκρη της Μεσογείου και απολαμβάνει εξαιρετικό κλίμα στους περισσότερους μήνες του έτους. Νησί με μακρά ιστορία και πολιτισμό, με πλούσια αξιοθέατα και φύση, προσελκύει ετησίως πληθώρα τουριστών, κυρίως από τη Βόρεια Ευρώπη. Η Μεγαλόνησος κατάφερε, παρά την καταστροφική εισβολή του 1974, να επανατοποθετηθεί ως προσφιλής καλοκαιρινός τουριστικός προορισμός. Η εισβολή την άφησε με 70% λιγότερη χωρητικότητα σε κλίνες και 55% λιγότερη ακτογραμμή. Παρά την απώλεια αυτή, η κυπριακή τουριστική βιομηχανία ορθοδόησε γοργά, λόγω μιας σειράς παραγόντων που περιλαμβάνουν τις εξαιρετικές κλιματικές συνθήκες, ευνοϊκές για καλοκαιρινό τουρισμό, και την αγάπη των ξένων (ιδίως των Βρετανών που αποτελούν το 50% των αφίξεων στο νησί).

Πρόσφατα, οι γοργοί ρυθμοί τουριστικής ανάπτυξης της τελευταίας 20ετίας επιβραδύνονται. Οι αφίξεις και οι μέσοι χρόνοι παραμονής εμφανίζονται μειωμένοι. Παρότι οι τουριστικές εισπράξεις δεν ελαττώθηκαν, ανησυχία δημιουργεί το γεγονός των μειωμένων αφίξεων, ενώ υπάρχουν φόβοι για μια γενικευμένη κρίση ανταγωνιστικότητας στην τουριστική βιομηχανία της Κύπρου.

2. Οι τάσεις και τα προβλήματα της τουριστικής βιομηχανίας

2.1 Οι τάσεις των τελευταίων ετών

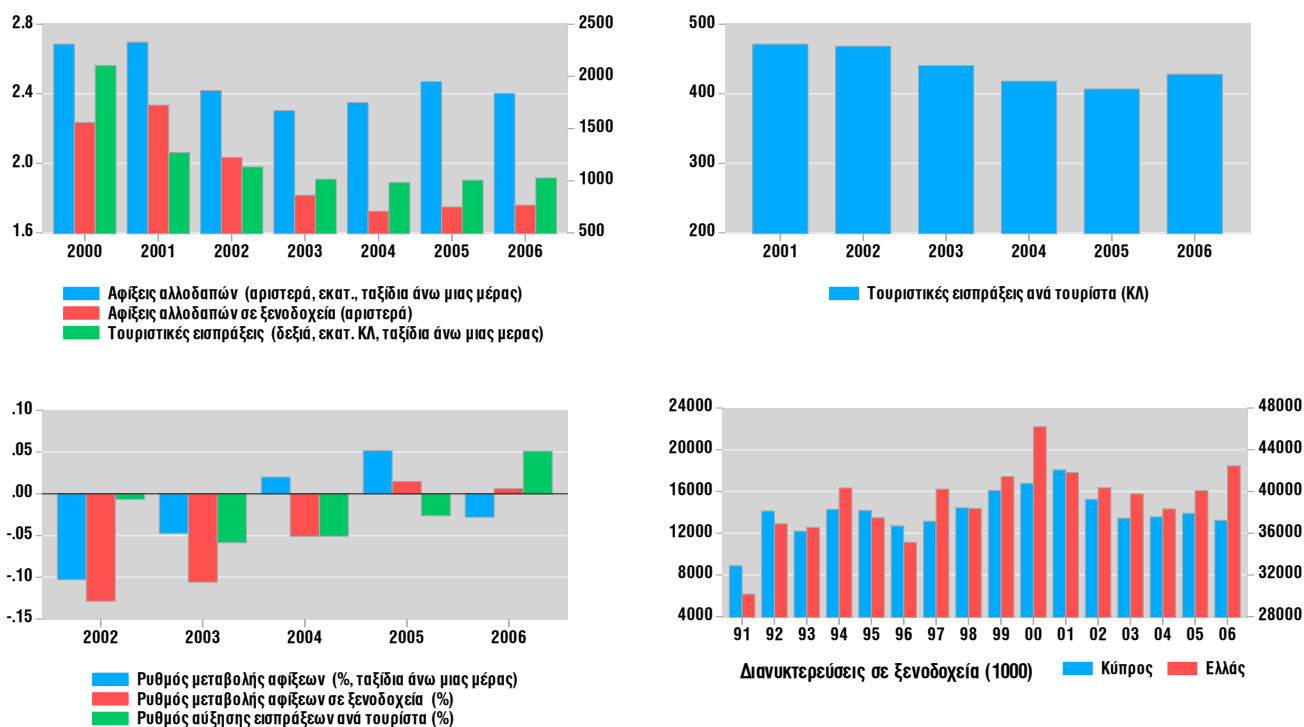
Η τουριστική βιομηχανία του νησιού ήταν πάντα ο βασικός πυλώνας της κυπριακής οικονομίας. Παρά τις απώλειες του 1974, και τα προβλήματα που δημιούργησε στην τουριστική αγορά ο πρώτος πόλεμος στον Κόλπο, οι ρυθμοί ανάπτυξης μεταξύ 1985 και 2001 ήταν πολύ ισχυροί. Οι αφίξεις αυξάνονταν ετησίως κατά μέσο όρο 9,1%, ενώ στην ίδια περίοδο το μερίδιο του τουρισμού ως ποσοστό του ΑΕΠ αυξήθηκε από 15,8% στο 21,7% (Louca,

2006¹⁰) με μέσο ετήσιο ρυθμό αύξησης περίπου 9,6%. Πρόσφατα όμως, διακρίνεται μια αδυναμία του τομέα στις συνολικές αφίξεις και στην προσέλκυση τουριστών γενικότερα. Σύμφωνα με τη Στατιστική Υπηρεσία της Κυπριακής Δημοκρατίας, το 2006 σημειώθηκε μείωση αφίξεων εξωτερικού κατά 2,8%, σε σχέση με τον προηγούμενο χρόνο. Αυτή η μείωση ήταν αρκετά μικρότερη της μεγάλης πτώσης των αφίξεων του 2002 (μείωση κατά 10,3%) και του 2003 (μείωση κατά 4,8%). Επήλθε όμως μετά από δύο χρονιές συνεχόμενης αύξησης στις τουριστικές αφίξεις με αποτέλεσμα να δημιουργήσει αρκετά ερωτηματικά για την πορεία του τομέα (Διάγραμμα 1). Επιπλέον, αν επικεντρωθούμε στον ξενοδοχειακό κλάδο, τα στοιχεία δείχνουν μια επιδείνωση των αφίξεων στο 2002, 2003 και 2004 κατά 12%, 10% και 5% αντίστοιχα. Το 2005 χαρακτηρίστηκε από μια «ισχνή» αύξηση αφίξεων ξένων τουριστών στα ξενοδοχεία κατά 1,4% ενώ το 2006 από μια ακόμη πιο αδύνατη μεταβολή (κατά 0,6%), και οι αφίξεις των ξένων έφτασαν συνολικά στο 1,76 εκατ. Παράλληλα με τις αφίξεις, ανησυχία δημιουργεί και το γεγονός της μείωσης του χρόνου παραμονής κατά 2 μέρες από τα επίπεδα του 1992. Το 2006 οι τουρίστες παρέμειναν στο νησί κατά μέσο όρο 10,4 μέρες. Επιπλέον, οι διανυκτερεύσεις ήταν κατά 26% μειωμένες από τα επίπεδα του 2001 (που ήταν χρονιά ρεκόρ) και κατά 4% από αυτά του 2005.

Παρατηρώντας τις τάσεις που αναφέραμε στην προηγούμενη παράγραφο, είναι εύλογο να καταλάβει κανείς τους λόγους που έχουν δημιουργήσει ανησυχία στον επιχειρηματικό κόσμο της κυπριακής τουριστικής βιομηχανίας. Ωστόσο, παρά τις πτωτικές τάσεις στις αφίξεις και τις διανυκτερεύσεις, οι τουριστικές εισπράξεις εμφανίζονται αυξημένες, γεγονός που εκφράζει τη δυνατότητα να προσελκύεται πλουσιότερος τουρισμός. Οι τουριστικές εισπράξεις αυξήθηκαν κατά 2,2% το 2006 παρά την πτώση στις αφίξεις. Οι εισπράξεις ανά τουρίστα επίσης αυξήθηκαν κατά 5,1% και οι ρυθμοί μεταβολής τους είναι θετικοί από το 2003, παρά τους «κλυδωνισμούς» στην εισροή τουριστών στο νησί. Επιπλέον, για το 2007, τα πρώιμα δεδομένα δείχνουν ότι η χρονιά θα χαρακτηριστεί από αύξηση στις τουριστικές

¹⁰ Louca, C. (2006), "Income and expenditure in the tourism industry: time series evidence from Cyprus," *Tourism Economics* 12(4), 603-617.

Διάγραμμα 1 Στατιστικές Τουρισμού

Πηγή: Eurostat, CYSTAT, UNWTO, Έκθεση του διοικητή της Κεντρικής Τράπεζας και υπολογισμοί συγγραφέως.

αφίξεις και εισπράξεις. Αυτό είναι πολύ θετικό για τον κλάδο και ενδέχεται να αντικατοπτρίζει το τέλος της καμψής στις επιδόσεις του κυπριακού τομέα του τουρισμού.

Παρατηρώντας τις επιδόσεις του τομέα στην ευρύτερη περιοχή της Νότιας (Μεσογειακής) Ευρώπης, μπορούμε να αποκτήσουμε μια πιο σφαιρική εικόνα. Από το 1990 και μετά, η Κύπρος έχει διπλασιάσει τις τουριστικές της εισπράξεις αλλά εμφανίζεται να έχει χάσει ένα μικρό μερίδιο αγοράς (Πίνακας 1: πτώση μεριδίου από 2,4% στο 1,7%). Παρόμοια πτώση παρουσιάζουν οι Μάλτα, η Πορτογαλία και η Ισπανία. Ωστόσο η Ισπανία εμφανίζεται να ανατρέπει την απώλεια μεριδίου από το 2000 και μετά. Κύπρος, Ελλάδα και Τουρκία παρουσιάζουν τις υψηλότερες ανά άφιξη εισπράξεις (γύρω στα €770) ενώ ανά κάτοικο, η Κύπρος έχει τα πρωτεία με €2.334 κατά κεφαλή εισπράξεις.

Ένα άλλο γεγονός, πέρα από την πτώση των αφίξεων και των διανυκτερεύσεων (τουλάχιστον έως το 2006), που δημιουργεί έντονα ερωτηματικά για την πορεία του τομέα, είναι το ότι τα τελευταία χρόνια, η συμβολή των εσόδων από τουρισμό στη οικονομία της Κύπρου, μειώνεται

(Γκιώνης & Γεωργόπουλος, 2007 στο παρόν τεύχος). Αυτό δεν πρέπει να γεννά σημαντικά ερωτηματικά διότι η πτώση είναι φυσική συνέπεια της προηγούμενης άνθησης του τομέα του τουρισμού τα τελευταία χρόνια και των υψηλών ρυθμών ανάπτυξής του. Τα υψηλά έσοδα από τον τουρισμό, βοηθούν στην ανάπτυξη και άλλων τομέων της κυπριακής οικονομίας (όπως υπηρεσίες, εμπόριο, υγεία, εκπαίδευση κ.ά.) που, από κάποια χρονική στιγμή και έπειτα, αναπτύσσονται με γοργότερους ρυθμούς, επισκιάζοντας αυτούς της τουριστικής βιομηχανίας.¹¹ Η διαφοροποίηση λοιπόν του «οικονομικού χαρτοφυλακίου» της Κύπρου είναι προς όφελος ολόκληρης της οικονομίας και σε αυτό ο τουρισμός θα συνεχίσει να διαδραματίζει ένα μεγάλο ρόλο, ίσως όμως όχι τόσο μεγάλο όσο στο παρελθόν.

Οι εισπράξεις δεν παρουσιάζουν κάμψη αλλά η Κύπρος χαρακτηρίζεται από μια αδυναμία να αυξήσει το μερίδιο αγοράς της στην περιοχή. Συμπερασματικά, η επίδοση της τουριστικής βιομηχανίας στην Κύπρο δίνει ένα μικτό

¹¹ Keller, P. (2006), "A new look on global tourism", presented at EFG Eurobank's Conference "Competitiveness and Innovation in the International Tourism Industry: Shaping the Greek Priorities," Nov. 2006, Athens, Greece.

Πίνακας 1
Μερίδια Αγοράς και Εισπράξεις

	Μερίδιο Αγοράς (%)			Ρυθμός Μεταβολής Αφίξεων (%)		Εισπράξεις (€)	
	1990	2000	2005	04/03	05/04	ανά άφιξη	κατά κεφαλή
Νότια Μεσογειακή Ευρώπη	36.0	40.2	40.3	5.2	5.4	715	479
Κύπρος	2.4	2.1	1.7	1.6	3.4	770	2,334
Ελλάς	5.0	9.9	9.8	9.0	6.7	775	972
Τουρκία	6.3	8.2	12.9	9.4	14.2	760	185
Μάλτα	1.0	0.7	0.6	2.8	-1.9	550	1,600
Πορτογαλία	6.9	5.6	5.7	7.8	1.1	545	599
Ισπανία	36.0	32.1	34.2	3.8	5.8	695	903

Μερίδια αγοράς ως ποσοστό % συνόλου Νότιας(Μεσογειακής) Ευρώπης. Μερίδιο αγοράς Νότιας Ευρώπης ως ποσοστό % συνόλου Ευρώπης.

Πηγή: World Tourism Organization (UNWTO), Tourism Market Trends, 2006 και υπολογισμοί συγγραφέως. Οι τουριστικές εισπράξεις περιλαμβάνουν διανυκτερεύσεις και μονοήμερα ταξίδια (same-day trips). Τα δεδομένα συλλέγονται από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (IMF). Δες Balance of Payments Statistics Yearbook, Part 2 και Part 3 (IMF) για περισσότερες λεπτομέρειες πάνω στη μεθοδολογία και στη σύνταξη των δεδομένων και των πηγών.

μήνυμα. εμφανίζονται μειωμένες έως το 2006, ωστόσο, η φετινή χρονιά παρουσιάζει αύξηση και στις δύο αυτές μεταβλητές.

2.2 Τα προβλήματα και οι προκλήσεις για το μέλλον

Οι γοργοί ρυθμοί ανάπτυξης του παρελθόντος έχουν ευνοήσει την κυπριακή οικονομία αλλά ταυτόχρονα έχουν δημιουργήσει προβλήματα βιωσιμότητας στον κλάδο. Η ταχύτατη ανάπτυξη των τελευταίων δεκαετιών βασίστηκε στο δόγμα του «μαζικού τουρισμού» τύπου «Ήλιος και Θάλασσα». Η επιτυχία τέτοιων αναπτυξιακών δογμάτων βασίζονται σε ένα ποσοτικό αποτέλεσμα που επιφέρει η υπερβολική και συνάμα δίχως συντονισμό αύξηση του μεγέθους του ξενοδοχειακού τομέα (Sharpley 2000¹², Louca 2006¹⁰). Αυτό έχει με τη σειρά του ως αποτέλεσμα την ανισοβαρή ανάπτυξη των τουριστικών περιοχών και συχνά την επιδείνωση του περιβάλλοντος. Η υπερπροσφορά κλινών οδηγεί σε εξάρτηση από τους Tour-Operators. Η παρουσία πολλών μικρών επιχειρήσεων

είναι ένας ακόμη παράγοντας που επιδρά αρνητικά στην ανταγωνιστικότητα και στο συντονισμό της τουριστικής βιομηχανίας. Επίσης, η αύξηση του βιοτικού επιπέδου λόγω της τουριστικής ανάπτυξης στο νησί, έχει αυξήσει και το μοναδιαίο κόστος εργασίας. Πλέον η Κύπρος δεν είναι μόνο ένας «σχετικά» απομακρυσμένος τουριστικός προορισμός στην Ευρώπη αλλά και ένας ακριβός προορισμός. Επιπλέον, η Κύπρος αντιμετωπίζει πρόβλημα με την εποχικότητα και τη διαφοροποίηση του τουριστικού της χαρτοφυλακίου, καθώς το 50% των ξένων τουριστών είναι Βρετανοί και το μεγαλύτερο ποσοστό των τουριστικών εσόδων και αφίξεων πραγματοποιούνται μέσα στους λίγους θερινούς μήνες. Αυτοί είναι δύο επιπλέον παράγοντες ρίσκου καθώς καθιστούν την τουριστική βιομηχανία επιρρεπή στις διακυμάνσεις του οικονομικού κύκλου σε ένα μικρό αριθμό χωρών και σε αστάθμητους γεωπολιτικούς παράγοντες. Συμπερασματικά, το τελικό αποτέλεσμα των όσων προαναφέραμε, είναι μια μείωση της ανταγωνιστικότητας του τουριστικού προϊόντος.

Οι προκλήσεις για την κυπριακή βιομηχανία του τουρισμού είναι σημαντικές. Πρέπει να ενισχυθεί η ανταγωνιστικότητα του τουριστικού προϊόντος χωρίς

¹² Sharpley, R. (2000), "The influence of the accommodation sector on tourism development: lessons from Cyprus," International Journal of Hospitality Management, 275-293.

όμως να επιδεινωθεί η κερδοφορία του κλάδου. Αυτό σημαίνει ότι πρέπει να επιτευχθεί μια διαφοροποίηση του προϊόντος αυτού χρονικά και χωροταξικά. Απαιτούνται νέα έργα υποδομής (αεροδρόμια, γήπεδα γκόλφ, καζίνο, theme-parks κλπ.) που θα σπάσουν την εποχικότητα του τουρισμού στο νησί και θα προσελκύσουν νέες κατηγορίες τουριστών καθώς και πλουσιότερο τουρισμό (χειμερινό τουρισμό, αγροτουρισμό, αθλητικό τουρισμό, συνεδριακό τουρισμό κ.ά.).

3. Συμπεράσματα

Η αδυναμία της κυπριακής τουριστικής βιομηχανίας υπογραμμίζεται από τις μειωμένες αφίξεις εξωτερικού των τελευταίων ετών και τη μείωση των διανυκτερεύσεων. Επίσης διακρίνεται μια αδυναμία της Κύπρου να αυξήσει το μερίδιο αγοράς της στη Νότια Ευρώπη. Συνεπώς, απαιτείται ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του τουριστικού προϊόντος και η διαφοροποίησή του. Το στρατηγικό σχέδιο του Κυπριακού Οργανισμού Τουρισμού είναι ένα σημαντικό βήμα προς τη σωστή κατεύθυνση. Διαφαίνεται ότι οι πιο σημαντικοί στόχοι για το 2010 θα επιτευχθούν. Η δραστηριοποίηση τόσο του ιδιωτικού όσο και του δημοσίου τομέα φαίνεται ότι απέφερε καρπούς το 2007, καθώς, όπως δείχνουν τα δεδομένα, φαίνεται να έχουν ανατραπεί οι αρνητικές τάσεις του 2006 στην επίδοση του τομέα του τουρισμού.

Πηγές Δεδομένων και Πληροφόρησης:

- Central Bank of Cyprus, July 2007 Monetary Policy Report.
- CYPSTAT, various reports.
- Cyprus Hotel Association, Annual Report (May 29th, 2007).
- Eurostat, various reports.
- UNWTO, (June 2007), World Tourism Barometer, Vol 5(2).
- UNWTO, Tourism Highlights, 2007 Edition.
- UNWTO, Tourism Market Trends, 2006 Edition.
- World Bank, World Development Indicators, 2005.

Πηγές στο Διαδίκτυο:

- CHO: <http://www.cyprus-hotel-association.org/>
- CTO: <http://www.kypros.org/CTO/cyprus.html> , also:
- CTO: <http://www.visitcyprus.org.cy/>

- CYPSTAT: <http://www.pio.gov.cy/mof/cypstat/statistics.nsf/>
- Central Bank of Cyprus: <http://www.centralbank.gov.cy>
- UNWTO: <http://www.unwto.org>
- Eurostat: <http://ec.europa.eu/eurostat>
- European Travel Commission: <http://www.etc-corporate.org>

Τόμος(Τεύχος)	Ημερομηνία	Συγγραφείς-Τίτλοι Άρθρων
II(8)	20 Οκτωβρίου 2007	Γ.Α. Χαρδούβελης: <i>Μακροοικονομική Διαχείριση και η Ανάγκη Διαρθρωτικών Μεταρρυθμίσεων μετά την Είσοδο στη Νομισματική Ένωση</i>
II(7)	19 Σεπτεμβρίου 2007	Ε. Γεωργόπουλος: <i>Οικοδομική Δραστηριότητα και οι Προσδοκίες των Νοικοκυριών και των Κατασκευαστών</i>
II(6)	18 Ιουλίου 2007	Μ. Δαβραδάκης: <i>Ελληνικό Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών και Δανειακή Χρηματοδότηση Ιδιωτικού Τομέα</i>
II(5)	27 Ιουνίου 2007	Γ. Α. Χαρδούβελης, Ε. Σιμιντζή & Ό. Κοσμά: <i>Οι Αντιλήψεις για τον Πληθωρισμό και η Επίδραση του Ευρώ</i>
II(4)	31 Μαΐου 2007	Κ. Ε. Βορλόου: <i>Εκπαίδευση Εργαζομένων και Επιδόσεις του Ξενοδοχειακού Κλάδου στην Ελλάδα</i>
II(3)	27 Απριλίου 2007	Ο. Κοσμά, Ε. Σιμιντζή & Γ.Α. Χαρδούβελης: <i>Ο Πληθωρισμός για Διαφορετικές Εισοδηματικές Τάξεις και η Εισαγωγή του Ευρώ</i>
II(2)	13 Μαρτίου 2007	Μ. Δαβραδάκης & Ό. Κοσμά: <i>Οι δαπάνες υγείας των ελληνικών νοικοκυριών</i>
II(1)	14 Φεβρουαρίου 2007	Δ. Μαλλιαρόπουλος: <i>Ο Alan Greenspan δικαιώνεται</i>
I(9)	18 Δεκεμβρίου 2006	Γ.Α. Χαρδούβελης, Θ. Σαμπανιώτης & Μ. Δαβραδάκης: <i>Ο Προϋπολογισμός του Κράτους και οι αποκλίσεις στην εκτέλεσή του</i>
I(8)	25 Οκτωβρίου 2006	i. Θ. Σαμπανιώτης: <i>Ο ελληνικός τουρισμός στα πλαίσια του διεθνούς ανταγωνισμού</i> ii. Κ.Ε. Βορλόου: <i>Η τουριστική δραστηριότητα των ελληνικών νοικοκυριών</i>
I(7)	28 Σεπτεμβρίου 2006	Έ. Σιμιντζή: <i>Ιδιωτικοποιήσεις και η επίδρασή τους στις Τράπεζες</i>
I(6)	1 Ιουλίου 2006	Δ. Μαλλιαρόπουλος: <i>Οι τιμές των ακινήτων στην Ελλάδα αντανakλούν τα θεμελιώδη μεγέθη της αγοράς</i>
I(5)	15 Ιουνίου 2006	Μ. Δαβραδάκης: <i>Οι επιπτώσεις της πρόσφατης διόρθωσης του χρηματιστηρίου στην οικονομική δραστηριότητα</i>
I(4)	28 Απριλίου 2006	Κ.Ε. Βορλόου: <i>Η αβεβαιότητα για το πετρέλαιο, πλήγμα στις προσδοκίες για την οικονομική δραστηριότητα και τον πληθωρισμό</i>
I(3)	8 Μαρτίου 2006	Έ.Σιμιντζή: <i>Νέες Εισαγωγές Επιχειρήσεων στο Χρηματιστήριο Αθηνών</i>
I(2)	21 Φεβρουαρίου 2006	i. Η. Λεγκός: <i>Συγκριτική Ανάλυση των Επιτοκίων Δανεισμού στην Ελλάδα και την Ευρωζώνη</i> ii. Δ. Μαλλιαρόπουλος: <i>Τραπεζικά επιτόκια και πληθωρισμός: Χρεώνουν οι ελληνικές τράπεζες υπερβολικά υψηλά επιτόκια;</i>
I(1)	6 Φεβρουαρίου 2006	Μ. Δαβραδάκης & Γ.Α. Χαρδούβελης: <i>Είναι υπερτιμημένη η αγορά ακινήτων; Διεθνείς τάσεις και επενδυτικές ευκαιρίες.</i>

Διαθέσιμα ηλεκτρονικά από την ιστοσελίδα της Eurobank EFG:
<http://www.eurobank.gr/research>

Κυκλοφορούν επίσης:

1. Γκίκας Χαρδούβελης, «Πηγές Ανάπτυξης: Μπορεί η Ελλάδα να Ακολουθήσει το Παράδειγμα της Ιρλανδίας;» (ISBN: 9608386381, Ιανουάριος 2006, Εκδόσεις Κέρκυρα), με τα πρακτικά και τις μελέτες του ομώνυμου συνεδρίου της Eurobank EFG (4/10/2005).
2. Νικόλαος Καραμούζης & Γκίκας Χαρδούβελης, «Αγορά κατοικίας: τάσεις και επενδυτικές ευκαιρίες» (ISBN: 9789604451661, 2007, Εκδόσεις Σάκκουλα).